

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Ekonomická fakulta

Katedra účetnictví a financí

Studijní program: B6208 Ekonomika a management

Studijní obor: Obchodní podnikání

Emisní funkce ČNB

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Liběna Kantnerová

Autor bakalářské práce: Petr Štika

2010

Prohlášení:

Prohlašuji, že bakalářskou práci na téma „Emisní funkce ČNB“ jsem vypracoval samostatně na základě vlastních zjištění a materiálů, které jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Prohlašuji, že v souladu s §47 b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne 8.3.2010

.....

Poděkování:

Tímto bych chtěl poděkovat vedoucí bakalářské práce paní Ing. Liběně Kantnerové za cenné rady, připomínky a celkovou podporu při vypracování této práce.

Dále děkuji řediteli pobočky ČNB se sídlem v Českých Budějovicích panu Ing. Vladimíru Jandíkovi za odbornou pomoc a cenné rady při získávání informací.

Obsah

1. Úvod.....	3
2. Metodika.....	4
3. Historie peněžních prostředků.....	5
3.1 Mince.....	5
3.2 Bankovky.....	5
4. Bankovky (státovky) a mince na českém území v letech 1918 - 1992	7
4.1 Období ČSR 1918 – 1939	7
4.2 Období 2. světové války – Protektorát Čechy a Morava 1939 – 1945.....	8
4.3 Období ČSR, ČSSR, ČSFR 1945 – 1992.....	8
4.4 Pamětní mince v dobách Československa.....	10
5. Vznik České republiky a přechod na novou měnu.....	11
5.1 Příprava a realizace měnové odluky v České republice	12
5.2 Koruna česká	13
6. Česká národní banka (ČNB)	15
6.1 Emisní funkce ČNB.....	16
7. Numismatika	19
7.1 Česká numismatická společnost (ČNS)	20
8. České mince	21
8.1 Oběžné mince České republiky	21
8.1.1 CZ 1. 10 h (haléřů) - vzor 1993.....	24
8.1.2 CZ 2. 20 h (haléřů) – vzor 1993	24
8.1.3 CZ 3. 50 h (haléřů) – vzor 1993	26
8.1.4 CZ 4. 1 Kč (Koruna česká) – vzor 1993	27
8.1.5 CZ 5. 2 Kč (Koruny české) – vzor 1993	27
8.1.6 CZ 6. 5 Kč (Korun českých) – vzor 1993	28
8.1.7 CZ 7. 10 Kč (Korun českých) – vzor 1993	29
8.1.8 CZ 8. 20 Kč (Korun českých) - vzor 1993	30
8.1.9 CZ 9. 50 Kč (Korun českých) - vzor 1993	31
8.2 Pamětní mince České republiky 1993 - 2010.....	32
8.2.1 Pamětní stříbrné mince.....	32
8.2.2 Pamětní zlaté mince.....	33

9. České bankovky	35
9.1 200 Kč (Korun českých) – vzor 1993	36
9.2 1 000 Kč (Korun českých) – vzor 1993	37
9.3 100 Kč (Korun českých) – vzor 1993	38
9.4 500 Kč (Korun českých) – vzor 1993	39
9.5 50 Kč (Korun českých) – vzor 1993	40
9.6 5 000 Kč (Korun českých) – vzor 1993	41
9.7 20 Kč (Korun českých) – vzor 1994	42
9.8 2 000 Kč (Korun českých) – vzor 1996	43
9.9 Ochrana bankovek	44
10. Struktura českých peněz v oběhu	47
11. Závěr	50
12. Summary	51
13. Seznam použité literatury	52
14. Seznam tabulek, obrázků a grafů	53
15. Seznam příloh	54

1. Úvod

Vývoj směnných prostředků v různé podobě je starý asi jako celé lidstvo. Již od pradávna se využíval systém směny „něco za něco“. Ačkoli to dříve mohly být různé předměty, dnešní moderní doba využívá zejména peníze. Ať už se jedná o mince či bankovky, musí vždy existovat instituce, která nad peněžními prostředky má dohled a stará se o plynulý chod a dostatek těchto prostředků v oběhu. V České republice takovouto funkci zastává Česká národní banka (dále jen ČNB). Proto se také z počátku stalo mou prioritou návštěva ČNB, zejména pak navázání spolupráce s vedoucími pracovníky této banky.

Asi jediná cesta, jak být dostatečně informován o stavu peněz v České republice, je využití dat poskytnutých ČNB, zejména pak na internetových stránkách ČNB. Podle zákona týkajícího se právě ČNB, je tato banka povinna v určitých oblastech své činnosti a v časových intervalech plně informovat veřejnost. Jedná se o data týkající se měnového vývoje v České republice a jsou volně k dispozici jakékoli osobě. Ovšem existují také data, která se nikdy na veřejnost nedostanou, ať už z důvodu ochrany před zneužitím těchto dat, případně z důvodů jiných. Jsou to například data o použité technice k ochraně bankovek, data o nákladech na výrobu jednotlivých bankovek či mincí apod.

Tématem mé bakalářské práce je „Emisní funkce ČNB“. Emisní funkce je nejstarší makroekonomickou funkcí centrální banky (v České republice je centrální bankou právě ČNB) a spočívá ve vydávání hotovostních peněz (bankovek a mincí) na území daného státu. Zároveň jsou s tímto procesem úzce spojeny další úkony, které musí ČNB plnit. Ať už je to správa zásob bankovek a mincí, stahování a likvidace hotovostních peněz, výměna poškozených kusů za nové, apod. Každý tento úkon má své specifické vlastnosti a mohl by se stát náplní samostatné publikace. Tato bakalářská práce je tudíž zaměřena zejména na samotné bankovky a mince, se kterými se lidé setkávají denně, ale málokdo si uvědomuje, jak vůbec vznikla česká měna, z čeho jsou tyto peníze vyrobeny, jakou mají historii a vývoj, co svým motivem znázorňují atd.

2. Metodika

K naplnění cíle mé bakalářské práce bylo z počátku nutné seznámit se podrobněji s daným tématem a s rozsahem poskytovaných informací. Data, použitá ke zpracování mé práce, jsem získal především ze zdrojů České národní banky, a to částečně z internetových stránek ČNB, částečně také z osobní spolupráce s vedoucími pracovníky ČNB. Dále bylo zapotřebí prostudovat odbornou literaturu týkající se zejména historie české měny. Takto získané informace jsem poté zpracoval do přehledné textové části s využitím tabulek, obrázků a grafů.

3. Historie peněžních prostředků

Dříve než lidé začali razit mince a tisknout bankovky, obíhaly peněžní prostředky v nezávazné formě vzácného kovu, zejména stříbra a zlata, ve sliticích, prutech, různých předmětech apod. Pro vyjádření hodnoty takovýchto peněžních prostředků byly rozhodující jejich hmotnost a jakost (obsah čistého kovu ve slitku).

3.1 Mince

Jako první stářejší formou peněžních prostředků byly mince. Mince byly lity a později raženy ze vzácných kovů, jejichž nominální a vnitřní hodnota se rovnala. První zmínky o ražbě mincí jsou z dob několik staletí před naším letopočtem v oblastech Číny a Malé Asie, v Řecku a římské říši, odkud se poté rozšířily do Evropy.

Ražba mincí, která se prováděla v mincovnách, se postupem času změnila ze soukromé záležitosti na státní činnost a mincovny tak spadaly pod ochranu a zájem státu. Tento krok se jeví jako naprosto srozumitelný, jelikož v dřívějších dobách si kterýkoli majitel peněžního kovu mohl dát razit mince. Tím lehce mohlo docházet ke znehodnocování peněz, k falšování apod. Stát tímto krokem získal kontrolu nad ražbou mincí.

Nejobvyklejší definice mince zní, že je *kusem kovu určeným k placení, za jehož stříž a zrno ručí stát obrazem a nápisem*. Je to definice stará a dobrá, je v ní obsaženo vše, co je minci vlastní. Obsahuje připomínku, že jde o předmět určený k tomu, aby sloužil jako prostředek směny a aby byl zbožím všeho zboží (všeobecným ekvivalentem) na základě určité vydavatelem zaručené váhy (hmotnosti) a ryzosti kovu. Z definice vyplývají i zákonitosti, kterým je ražba mincí podřízena. (Petráň, Radoměský, 2006)

3.2 Bankovky

Historie bankovek je oproti mincím bezesporu mnohem chudší, a to především z pohledu času, ale také velice významná. Poprvé se papírové peníze objevily okolo devátého století našeho letopočtu v Číně. V tu dobu nebyly ovšem tak rozsáhlé a uspokojivé jako mince, popř. surové drahé kovy. Až s vývojem společnosti dochází v sedmáctém století k rozvoji „nového“ druhu platidla. V této době vznikají peněžní prostředky, které mají

papírovou formu a jejich podstatou je příslib, že jejich doručiteli bude vyplacena určitá suma vyjádřená množstvím drahého kovu. Takovéto peněžní prostředky, obdobné dnešním bankovkám, se brzy staly samostatnou formou platidla.

Tak jako musel být dohled nad ražbou mincí, také papírové peníze podléhaly určitým činnostem, které zabraňovaly jejich padělání a znehodnocování. Tyto činnosti se s postupem času zdokonalovaly a v dnešní době se na bankovkách používá řada technických prvků, které jsou podrobněji rozebrány v kapitole „Ochrana bankovek“.

4. Bankovky (státovky) a mince na českém území v letech 1918 - 1992

Vývoj samotných mincí a bankovek je samozřejmě ovlivněn dobou, zejména pak jednotlivými významnými obdobími. V dějinách Československa docházelo především k zásadním politickým změnám a tyto změny se také dotkly podoby peněžních prostředků. Tak jako měl král svůj vlastní portrét na mincích, tak i každá doba byla a je specificky znázorněna na platidlech právě probíhajícího období.

4.1 Období ČSR 1918 – 1939

Při samotném vzniku Československé republiky, po rozpadu Rakouska – Uherska, bylo mimo jiné zapotřebí vytvořit vlastní měnu, která by se stala určitým symbolem nově vytvořeného státu. Z počátku nebylo jasné jak se bude měna nazývat a tyto dohady přetrvávaly léta. Navrhovala se různá pojmenování, jako např. řepa, sokol, lev, denár, groš apod. Až v roce 1924 se trvalou měnou československou stala staronová **koruna**, která je používána dodnes. V prvních letech Československa se tudíž používala platidla rakousko – uherská s tím, že vyšší nominální hodnoty (10, 20, 50, 100 a 1000 korun) byly opatřovány československými kolky – viz příloha 1.

Zavedení nových československých platidel a samotná příprava těchto platidel (při chybějící centrální a emisní bance řízená výhradně státem) byla velmi rychlá a podílelo se na ní více autorů, ale i tiskáren a jedna mincovna. Mincovna v Kremnici razila československé mince z různých kovů a s motivy několika autorů, zejména však autora Otakara Španiela – viz příloha 1. Nejvýznamnějším autorem prvních československých státovek se stal Alfons Mucha, který svými motivy okořenoval např. desetikoruny, dvacetikoruny, stokoruny apod. – viz příloha 1.

Ostatní státovky, zejména vyšších nominálních hodnot, byly výtvarně navrženy příslušnou tiskárnou. Ovšem oficiální česká tiskárna zatím neexistovala a tak státovky tiskly čtyři české firmy, jedna rakouská a jedna americká. Každá tiskárna měla jiné možnosti tisku a z pohledu kvality šlo vesměs o lehce padělatelná platidla. K takovému padělání také brzy došlo, zejména u státovek s vyšší nominální hodnotou, a tak postupně docházelo k používání lepších a kvalitnějších tiskových technik.

1. dubna 1926 byla založena Národní banka československá, centrální a emisní banka, která začala řídit peněžní oběh a vydávat peníze – bankovky. V roce 1927 byla založena oficiální tiskárna bankovek. Těmito kroky došlo k záměrné regulaci emise platidel. V této době se tedy začínají vydávat bankovky a ne státopvky, jak tomu bylo před vznikem centrální a emisní banky. Ve 30. letech se začínají objevovat bankovky s motivy autora Maxmiliána Švabinského. V roce 1934 byla vydána tisícikoruna, která byla později vyznamenána na mezinárodní výstavě v Paříži – viz příloha 1.

4.2 Období 2. světové války – Protektorát Čechy a Morava 1939 – 1945

Od počátku 2. světové války vznikal na území Československa opravdový chaos, který se nevyhnul ani oběživu. Na českém území stále platily koruny, ale tištěné dvojjazyčně – česky a německy – viz příloha 1. Všechny bankovky a státopvky byly tištěny v Tiskárně bankovek Národní banky pro Čechy a Moravu v Praze. Výtvarně se na nich velkou měrou podíleli čeští rytci a litografové Jindra Schmidt, Ladislav Jirka a Bedřich Fojtášek. Mince (viz příloha 1) byly raženy v mincovně v Lysé nad Labem, ve firmě Vichr a spol. Spoluautorem motivů ražených mincí se stal již dříve zmiňovaný Otakar Španiel.

Současně s těmito platidly platily i předválečné bankovky, státopvky a mince. Dále se do oběhu zaváděly i zahraniční měny jako byly německé říšské marky, v pohraničních oblastech maďarské pengö a polské zloté. Některá tato platidla obíhala na území Československa ještě několik měsíců po válce.

4.3 Období ČSR, ČSSR, ČSFR 1945 – 1992

Již během druhé světové války se tehdejší exilová vláda Československa připravovala na emisi zejména papírových platidel pro bezprostřední období po válce. Veškeré operace včetně tisku probíhaly výhradně ve Velké Británii. Jednalo se o státopvky (viz příloha 1) na kterých nebyl uváděn letopočet vydání a to z důvodu, že samotná příprava státopvek započala již v roce 1941 a tehdy nikdo nevěděl, kdy válka skončí. Tyto státopvky musely být připraveny a po skončení války co nejdříve převezeny z Londýna do Prahy. Od listopadu 1945 začaly

oficiálně platit na území nově zrozeného Československa společně s bankovkami, stávkami a mincemi vydanými v Československu.

V době po skončení druhé světové války působily na území Československa dva emisní ústavy. Jedním byla opět Národní banka československá a druhým se stala Slovenská národní banka. Toto rozdělení na více emisních míst nebylo úplně šťastné a tak s postupem času a s vyvíjejícím se tlakem na centralizaci bankovníctví byla provedena reforma bankovní soustavy. 1. července 1950 zahájila svou činnost Státní banka československá, centrální emisní banka, která se jeden čas přeměnila na universální banku, neboli monobanku. Tato banka svou činností, s určitými vnitřními změnami, působila v Československu až do roku 1992.

Únor 1948 znamenal v Československu začátek socializace ve všech směrech a vrcholem ideologického prosazování nového vedení státu bylo provedení peněžní a měnové reformy v roce 1953, neboť budováním těžkého průmyslu byla státní pokladna velmi rychle vyčerpaná. Mince, které se v této době razily, měly stejný motiv jako mince 1. republiky. Ražba těchto mincí se opět vrátila do Kremnice. V tomto období se začaly razit i mince pamětní stříbrné (viz příloha 1), jejichž motivy ztvárnil Otakar Španiel.

Nová platidla byla připravována a vyráběna zejména v Sovětském svazu, později byla jejich výroba přesunuta i do Československa. Technická a výtvarná úroveň těchto platidel byla velice nízká, zejména pak u papírových platidel. V roce 1960 došlo ke změně státního zřízení – z Československé republiky se stala republika socialistická. Platidla zůstávala vesměs stejná, pouze znak se musel změnit. Po roce 1960 byly vydávány technicky kvalitnější bankovky, tištěné ve Státní tiskárně cenin v Praze. I výtvarná stránka vydávaných bankovek se zlepšila. Např. stokoruna vzoru 1961 (viz příloha 1) byla velmi oblíbená a její platnost úctyhodných třicet let z ní činí nejdéle platnou bankovku v dějinách Československa.

Politické události i nadále utvářely změny v bývalém Československu. V roce 1990 došlo opět ke změně názvu - z Československé socialistické republiky na Československou federativní republiku. Ani to ale nestačilo a záhy poté byl název opět pozměněn a to na Českou a Slovenskou federativní republiku. Na rychlé sledy politických událostí bylo možné reagovat pouze u výroby mincí (viz příloha 1). Změny u bankovek přišly až při rozdělení federace na dva samostatné státy – Českou republiku a Slovenskou republiku. (Hásková a kol., 1993)

4.4 Pamětní mince v dobách Československa

Mince se z hlavního hlediska dělí na oběžné a pamětní. S oběživem se každý z nás setkává dnes a denně, zatímco pamětní mince mohou být pro mnoho lidí velkou neznámou. Pamětní mince se vydávají vždy k určitému významnému datu či k významné události, jako např. k výročí založení či osvobození Československa, k výročí založení významných institucí, k výročí narození nebo úmrtí umělců, atd.

Pamětní mince jsou vyráběny ze dvou vzácných kovů. Jsou to pamětní mince zlaté a stříbrné. Poprvé se na území Československa objevila zlatá pamětní mince v roce 1923 v podobě jubilejního dukátu. Takovéto mince mají dnes obrovskou hodnotu, někdy až nevyčíslitelnou. Příkladem je zlatý dvoudukát z roku 1937 (viz příloha 1), který je považován za nejvzácnější a zároveň i nejdražší Československou minci. Těchto mincí je údajně dochováno pouze 8 kusů a její cena přesahuje milion korun českých.

Pamětní mince stříbrné se v Československu začaly razit o několik let později. První takovouto mincí byla desetikoruna z roku 1928 vydaná k desátému výročí vzniku Československé republiky. Hlavním motivem této mince se stal profil osobnosti T. G. Masaryka, jenž se objevil i v pořadí na druhé pamětní minci v roce 1937, tentokrát vydané k úmrtí právě zmiňovaného T. G. Masaryka. Až od roku 1947 se pamětní stříbrné mince razily v pravidelném sledu a vždy ve velikém množství. Kvalita těchto mincí byla z počátku jednotvárná, později došlo k určité změně.

Díky drahým kovům, ze kterých jsou vyráběny, získávají pamětní mince svou hodnotu a mohou sloužit jako spolehlivý zdroj investice. Cena pamětních mincí je ale také dána jinými aspekty, kterými jsou počet ražených a zachovaných mincí a jejich kvalita. V dnešní době určují kvalitu ražené mince dvě podoby. Jedná se o běžnou kvalitu a tzv. kvalitu proof, neboli špičkovou kvalitu. Mince vyráběná špičkovou kvalitou je upravena speciálními leštidly a svůj lesk a půvab si uchová mnoho let.

5. Vznik České republiky a přechod na novou měnu

Na přelomu let 1992 – 1993 došlo k rozdělení Československa na dva samostatné státy – Českou republiku a Slovenskou republiku. S tímto krokem bylo nutné, mimo jiné, zavést novou měnu. To ovšem nemohlo být ze dne na den, jelikož samotný vznik nových peněz, stažení starých peněz a mnohé další, to vše zabíralo spoustu času a vyžadovalo velkou technickou náročnost.

Prvním krokem k zavedení nové měny byla tzv. měnová odluha, respektive její technická příprava a následný postup realizace měnové odluhy – viz příloha 2. Tento proces byl zaveden s úmyslem vytvořit jakousi přechodnou měnu vzhledem k tomu, že v tak krátkém čase nemohly být připraveny nové české bankovky a mince. Bylo rozhodnuto o kolkování (zejména bankovek s vyšší nominální hodnotou) a výměně peněz, což byl mimořádně obtížný úkol. Tato odluha se měla konat jak v nově vzniklé České republice, tak i na Slovensku.

Samotná příprava měnové odluhy započala již v době, kdy probíhala politická jednání o rozdělení Československa a realizace trvala do poloviny února 1993. Zpočátku byl vypracován návrh legislativního postupu, technickoorganizační scénář měnové odluhy a určen způsob informování veřejnosti. Právní stránka měnové odluhy byla nakonec upravena zákonem č. 60/1993 Sb., o oddělení měny, který parlament České republiky schválil 2. února 1993. Z počátku byl předlohou tohoto zákona Rašínův zákon č. 84/1919 Sb., o okolkování bankovek a soupisu jmění, podle kterého se řídila první měnová odluha na českém území při vzniku Československa v roce 1919.

Na tomto těžkém úkolu se jen v České republice podílely desetitisíce lidí, zejména pracovníci nově vzniklé centrální a emisní banky - České národní banky, dále pracovníci Komerční banky, České spořitelny, České pošty, ale také policie a armáda. Klíčovým orgánem přípravy a realizace odluhy byla centrální řídicí komise vedená viceguvernérem ČNB a měla zhruba 50 členů. (Hrdá a kol., 1994)

5.1 Příprava a realizace měnové odluky v České republice

Jak už bylo výše zmiňováno, samotná příprava měnové odluky započala již před vznikem samostatného českého státu, v měsících listopad a prosinec 1992. Zprvu nebylo cílem v této době připravit měnovou odluku, nýbrž připravit se na eventuální nutnost rozdělit měnovou unii dvou samostatných států. Ovšem rychlý vývoj událostí změnil tento cíl a došlo tak k plynulé přípravě a realizaci odluky.

Během samotné přípravy odluky bylo jedním z nejvážnějších problémů stanovit počet dnů pro výměnu bankovek. Bylo zjištěno, že horní hranice pro výměnu bankovek je značně omezená. Ekonomika se svými potřebami hotovostních peněz by při delší výměně nevydržela větší počet dní. Bylo totiž nutné nakolkovat všechny rezervy bankovek České národní banky a zároveň stáhnout k okolkování velké množství bankovek z oběhu. Proto odborníci stanovili pro samotnou výměnu bankovek jako minimum dva dny a maximum čtyři dny. Nakonec byla zvolena varianta čtyř dnů, která měla být schůdnější pro občany, ale zároveň náročnější pro organizátory této akce.

Neméně důležitým rozhodnutím bylo stanovení výše maximální částky k výměně bankovek občanům. Logicky platilo, že čím větší povolená částka k výměně, tím větší musí být objem peněz na výměnných místech. Objem nově platných bankovek (okolkovaných) byl odhadnut na 30 miliard Kčs, tudíž nemohlo v žádném případě jít o neomezenou sumu. Naopak nízká částka by mohla celý proces zpomalit a v lidech vyvolat napětí a kritiku. Experty byla tudíž stanovena maximální hranice, která odpovídala tehdejší situaci a která měla vyhovovat všem. Později v zákoně č. 60/1993 Sb., o oddělení měny bylo tudíž stanoveno, že pro osoby starší patnácti let šlo o částku 4 000 Kčs a pro mladší 1 000 Kčs, resp. 2 000 Kčs, jelikož povolených 1 000 Kčs na dítě mohli vyměnit oba rodiče. Pro standardní rodinu (2+2) byla tedy logicky hranice stanovena na 12 000 Kčs.

Dalším tvrdým oříškem byla organizace odluky a výběr institucí. Cílem bylo zapojit do akce co nejmenší počet institucí, aby nevázlo řízení a koordinace. Proto se spolupracovalo pouze se dvěma největšími bankami té doby a ostatní banky byly do samotné realizace zapojeny až později. Ve dnech výměny a odluky byl zřízen operativní štáb, který zajišťoval spojení mezi všemi řídicími pracovníky celé operace. Dále vznikaly regionální a místní komise a skupiny, které zřizovaly výměnná místa (více než 4 000 míst), důležitá pro samotnou výměnu peněz. Jednou z nejnáročnějších složek celé operace byl kyvadlový a kruhový systém transportu mezi výměnnými a kolkovacími místy. Právě při této činnosti se

nejvíce osvědčila spolupráce s policejními a vojenskými složkami. Bylo totiž nutné převážet z výměnných míst bankovky předložené k výměně do kolkovacích míst a odtud zpět do výměnných míst, kde jich bylo nejvíce zapotřebí – viz příloha 2.

Přípravná fáze byla ukončena v polovině ledna 1993. Bylo nakolkováno přibližně za 20 miliard Kčs bankovek, dokončen scénář a návrh zákona, nařízení a vyhlášky. Díky rychlému vývoji politického dění na našem území došlo k plynulé realizaci tohoto projektu. Po dohodě se slovenskou stranou byl navržen a schválen termín odluky ze 7. na 8. 2. 1993. Odluka měla být realizována ve čtyřech výměnných dnech pro občany s maximální navrhovanou částkou k výměně. Dále bylo nutné zamezit v době výluky přesun peněz přes hranice ČR – SR, a to z důvodů devalvačních spekulací, a připravit clearingový platební styk se Slovenskem. Současně s dohodou termínu měnové odluky byla spuštěna masivní informační kampaň, která měla plně informovat občany.

Ač byly s měnovou odlukou úzce spjaty veliké obavy, vše nakonec proběhlo bez větších problémů. Ať už při organizaci odluky, do které bylo zapojeno cca 40 000 pracovníků a zhruba 10 institucí s tisíci pobočkami nebo při samotné výměně bankovek, kdy se ukázala předvídatost a schopnost občanů. Celá příprava a následná realizace byla přehledná, akceschopná a efektivní. Dokonce se stalo i to, že platnost nekolkových bankovek (10 Kčs, 20 Kčs a 50 Kčs, resp. Kč) se oproti původnímu harmonogramu podařilo o několik měsíců zkrátit a nové mince v hodnotách 1 Kč a 2 Kč byly dány do oběhu s tříměsíčním předstihem. Přitom nikde nedošlo k poruchám peněžního oběhu v důsledku nedostatku bankovek nebo mincí určitých hodnot. Také proto tento průběh akce neunikl pozornosti v zahraničí a stal se předmětem zájmu expertů. Český scénář odluky se stal součástí balíku doporučení Mezinárodního měnového fondu. (Hrdá a kol., 1994)

5.2 Koruna česká

Dnem 8. února 1993 začala poprvé existovat jako samostatná měnová jednotka „koruna česká“. Od té doby obíhaly na českém území staré československé bankovky tří nejvyšších hodnot (100 Kčs, 500 Kčs a 1 000 Kčs), které byly označeny nalepovacími kolky v kombinaci s bankovkami v hodnotě 1 000 Kčs s natištěnými kolky. Současně s těmito upravenými bankovkami byly vydávány Českou národní bankou zbrusu nové české bankovky v hodnotě 200 Kč (později i ostatní bankovky s různými nominálními hodnotami) a nové

české mince – viz přehled níže. Ostatní československé peníze nepodléhaly žádným změnám a nadále obíhaly ve starém provedení jako v dobách Československa. Ovšem tyto peníze nižších hodnot se podařilo v krátké době stáhnout z oběhu a nahradit penězi novými.

Chronologický přehled nových bankovek a mincí vydaných Českou národní bankou na počátku samostatné České republiky, společně s jejich vyhláškou:

<i>Datum</i>	<i>Název bankovky</i>	<i>Vyhláška</i>
8. 2. 1993	bankovka 200 Kč	63/1993 Sb.
7. 4. 1993	mince 50 Kč	101/1993 Sb.
12. 5. 1993	bankovka 1 000 Kč	112/1993 Sb.
	mince 10 h	107/1993 Sb.
	mince 20 h	108/1993 Sb.
	mince 50 h	109/1993 Sb.
	mince 10 Kč	110/1993 Sb.
	mince 20 Kč	111/1993 Sb.
9. 6. 1993	mince 1 Kč	141/1993 Sb.
	mince 2 Kč	142/1993 Sb.
	mince 5 Kč	143/1993 Sb.
30. 6. 1993	bankovka 100 Kč	158/1993 Sb.
21. 7. 1993	bankovka 500 Kč	159/1993 Sb.
6. 10. 1993	bankovka 50 Kč	226/1993 Sb.
15. 12. 1993	bankovka 5 000 Kč	289/1993 Sb.
20. 4. 1994	bankovka 20 Kč	66/1994 Sb.

Bývalé československé bankovky bylo možné v určité době vyměnit. Podle zákona č. 60/1993 Sb., o oddělení měny probíhala výměna neokolkovaných bankovek jen ve dnech výměny v únoru 1993, výjimečně pak na žádost do konce srpna roku 1993. Žádné další výjimky udělovány nebyly a ani být nemohly, protože zákon k tomu nikoho nezmocňoval. Okolkované bankovky bylo možné měnit také jen po omezenou dobu, konkrétně do 31. května 1994 (vyhláška č. 159/1993 Sb.) a také neexistovaly žádné výjimky. (www.cnb.cz, 2009)

6. Česká národní banka (ČNB)

ČNB je od 1. 1. 1993 ústřední (centrální) bankou České republiky a orgánem vykonávajícím dohled nad finančním trhem. Je zřízena Ústavou České republiky a svou činnost vyvíjí v souladu se zákonem č. 6/1993 Sb., o České národní bance a dalšími právními předpisy. Má postavení veřejnoprávního subjektu se sídlem v Praze. Jsou jí svěřeny kompetence správního úřadu v rozsahu stanoveném zákonem. Hospodaří samostatně s odbornou péčí s majetkem, který jí byl svěřen státem. Do její činnosti lze zasahovat pouze na základě zákona. Nejvyšším řídicím orgánem ČNB je bankovní rada, jejímiž členy jsou guvernér, dva viceguvernéři a čtyři vrchní ředitelé. Všechny členy bankovní rady jmenuje prezident republiky na šestileté období.

Podle článku 98 Ústavy ČR a zákona č.6/1993 Sb., o ČNB, ve znění pozdějších předpisů je hlavním cílem její činnosti péče o cenovou stabilitu. Dosažení a udržení cenové stability, tj. nízkoinflačního prostředí v ekonomice, je trvalým příspěvkem centrální banky k vytváření podmínek pro udržitelný hospodářský růst. Předpokladem účinnosti měnových nástrojů vedoucích k cenové stabilitě je nezávislost centrální banky. ČNB rovněž podporuje obecnou hospodářskou politiku vlády, pokud není tento vedlejší cíl v rozporu s cílem hlavním.

Péče o cenovou stabilitu, jakožto hlavní cíl ČNB, je dosažitelný řádným plněním jednotlivých funkcí centrální banky. Podle Revendy (2001) se funkce centrální banky dělí na dva hlavní okruhy, a to na makroekonomické a mikroekonomické. Tyto dva okruhy se dále dělí na jednotlivé funkce, které jsou níže uvedeny:

- Centrální banka → Makroekonomické funkce
  - emise bankovek a oběživa
  - monetární politika
  - devizová činnost
- Mikroekonomické funkce
  - regulace a dohled nad bankami
  - banka bank
  - banka státu
  - reprezentace státu v měnové oblasti

V souladu se svým hlavním cílem ČNB tedy určuje měnovou politiku, vydává bankovky a mince, řídí peněžní oběh, platební styk a zúčtování bank, vykonává dohled nad bankovním sektorem, kapitálovým trhem, pojišťovnictvím, penzijním připojištěním, družstevními záložnami, institucemi elektronických peněz a devizový dohled. Jako ústřední banka poskytuje ČNB bankovní služby pro stát a veřejný sektor. Vede účty organizacím napojeným na státní rozpočet, kterými jsou: finanční a celní úřady, Česká správa sociálního zabezpečení, úřady práce, příspěvkové organizace, státní fondy, účty napojené na rozpočet Evropských společenství apod. Na základě pověření Ministerstva financí provádí operace spojené se státními cennými papíry. Sídlo ústředí ČNB je v Praze. Sedm regionálních poboček se nachází v Praze, Ústí nad Labem, Plzni, Českých Budějovicích, Hradci Králové, Brně a Ostravě. (www.cnb.cz, 2009)

6.1 Emisní funkce ČNB

Emisní funkce je nejstarší makroekonomickou funkcí centrální banky a spočívá ve vydávání hotovostních peněz (bankovek a mincí) na území daného státu. Tato funkce na území České republiky od roku 1993 tedy připadá právě České národní bance. Emisní funkce se řídí platnými podmínkami podle zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, zejména pak čtvrtou částí tohoto zákona, která je věnována právě emisi bankovek a mincí.

Z tohoto zákona vyplývá, že Česká národní banka má výhradní právo vydávat bankovky a mince, jakož i mince pamětní a dále, že peněžní jednotkou v České republice je koruna česká, zkratka názvu je „Kč“ a dělí se na sto haléřů. ČNB nadále spravuje zásoby bankovek a mincí a organizuje dodávky bankovek a mincí od výrobců v souladu s požadavky peněžního oběhu. ČNB rovněž sjednává tisk bankovek a ražbu mincí a dozírá na ochranu a bezpečnost do oběhu nevydaných bankovek a mincí a na úschovu a ničení tiskových desek, razidel a neplatných a vyřazených bankovek a mincí.

Pro již vydané bankovky a mince je ze zákona patrné, že platné bankovky a mince vydané ČNB jsou zákonnými penězi ve své nominální hodnotě při všech platbách na území české republiky. Výjimku tvoří mince z drahých kovů, pamětní mince a mince ve zvláštním provedení určené ke sběratelským účelům. Takovéto mince mohou být prodávány za ceny odlišné od jejich nominální hodnoty.

Česká národní banka vyměňuje na požádání poškozené bankovky a mince, které vydala, za bankovky a mince nepoškozené. Existují zde ovšem výjimky, kdy ČNB může odmítnout vyměnit bankovky nebo mince, jejichž obrazec nebo reliéf je nečitelný nebo proděravělý, a zbytky bankovek menší než čtvrtina původní plochy bankovek. Takové bankovky a mince se předložiteli odeberou bez náhrady a zničí (v odůvodněných případech může ČNB výjimečně náhradu poskytnout). Dále se náhrada neposkytuje u bankovek a mincí, které byly zničeny nebo ztraceny. Bez náhrady mohou být odebrány bankovky, jejichž vzhled byl pozměněn, zejména bankovky, které byly popsány, pomalovány, přetištěny, potištěny, perforovány, nebo které byly zamazány barvou, lepidlem nebo jiným podobným materiálem.

Bankovky a mince opotřebované oběhem Česká národní banka stahuje z oběhu, ničí je a nahrazuje bankovkami a mincemi novými. Česká národní banka má také právo prohlásit za neplatné a stáhnout z oběhu bankovky a mince, které vydala. Jejich nominální hodnotu podle zákona musí uhradit výměnou za jiné nově vydané bankovky a mince. Zákon stanovuje i dobu, po kterou je možno výměnu provádět, a to dobu kratší pěti roků, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak. Na konci období stanoveného pro výměnu se úhrnná částka bankovek a mincí prohlášených za neplatné, ale nepředložených k výměně, odečte od množství peněz v oběhu v účtech ČNB. Tato částka je příjmem české národní banky.

Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance také myslí na reprodukci a padělání bankovek. Z tohoto zákona vyplývá, že jakékoliv reprodukce bankovek, mincí, šeků, cenných papírů nebo platebních karet znějících na koruny české nebo na cizí měnu, nebo předměty úpravou je napodobující, mohou být zhotoveny pouze za podmínek stanovených ČNB právním předpisem. Oproti tomu padělané nebo pozměněné bankovky a mince znějící na koruny české nebo cizí měnu, odebírají právnické osoby (případně i fyzické osoby provádějící směnářenskou činnost nebo poskytující peněžní služby podle devizového zákona) bez náhrady a předávají je České národní bance. Držitel padělaných nebo pozměněných bankovek je následně oznámen orgánům činným v trestním řízení.

V neposlední řadě podle zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ČNB stanovuje vyhláškami:

1. nominální hodnoty, rozměry, hmotnost, materiál, vzhled a další náležitosti bankovek a mincí a jejich vydání do oběhu,
2. postup fyzických a právnických osob při příjmu zákonných peněz a nakládání s nimi, včetně postupu při odebírání podezřelých bankovek a mincí,

3. poskytování náhrad za necelé a poškozené bankovky a mince,
4. ukončení platnosti bankovek a mincí, způsob a dobu jejich výměny za jiné bankovky a mince,
5. podmínky, za kterých lze reprodukovat symboly peněz nebo vyrábět předměty, které je úpravou napodobují.

Vybrané vyhlášky ČNB k emisi peněz:

- Vyhláška č. 37/1994 Sb., kterou se stanoví postup při příjmu peněz a nakládání s nimi a při poskytování náhrad za necelé a poškozené bankovky a mince.
- Vyhláška č. 433/2000 Sb., o ukončení platnosti bankovek po 1000 Kč vzoru 1993 a po 5000 Kč vzoru 1993.
- Vyhláška č. 79/2003 Sb., o ukončení platnosti mincí po 10 haléřích vzoru 1993 a mincí po 20 haléřích vzoru 1993.
- Vyhláška č. 553/2006 Sb., o podmínkách, za kterých lze reprodukovat bankovky, mince, šeky, cenné papíry a platební karty a vyrábět předměty, které je úpravou napodobují.
- Vyhláška č. 2/2007 Sb. o ukončení platnosti bankovek po 50 Kč vzoru 1993, bankovek po 100 Kč vzoru 1993, bankovek po 200 Kč vzoru 1993 a bankovek po 500 Kč vzoru 1993.
- Vyhláška č. 100/2008 Sb., o vydání bankovek po 1 000 Kč vzoru 2008.
- Vyhláška č. 174/2008 Sb., o ukončení platnosti mincí po 50 haléřích vzoru 1993.
- Vyhláška č. 173/2008 Sb., o ukončení platnosti bankovek po 20 Kč vzoru 1994 a vzoru 1996.
- Vyhláška č. 78/2009 Sb., o vydání bankovek po 500 Kč vzoru 2009.

7. Numismatika

Numismatika je historická věda, která se zabývá zejména studiem vzniku a vývoje platebních prostředků (mincí, bankovek, státovek, atd.). Je možné ji definovat jako **vědu o technice peněžní směny**. V užším slova smyslu je numismatika nauka o kovových penězích (z latinského nummus = peníz, mince). Papírová platidla pak jsou samostatnou specifickou kapitolou numismatiky, zvaná jako notafilie. (Petráň, Radoměský, 2006)

Názvy těchto vědních oborů se používají také pro označení sběratelských zálib, a to sbírání mincí (numismatika) a bankovek (notafilie). Zejména pak numismatika, jakožto sbírání mincí, je ve světě velice uznávaným a oblíbeným koníčkem. Sbíráání mincí je považováno za solidní investici a lidé se stále častěji stávají majiteli drahých mincí, především v dobách hospodářské krize. Historický vývoj numismatiky na českém území lze řadit do období renesance a tudíž do 16. století. V této době byly zakládány rozsáhlé mincovní sbírky mezi šlechtou a nejznámější a zároveň nejvýznamnější jsou zřejmě sbírky císaře Rudolfa II. Také dnes v Česku se najde mnoho zastánců tohoto náročného koníčka (i když nejspíš z jiného důvodu než v dobách císaře Rudolfa II., zejména z důvodu ekonomického) a není divu. Vždyť i české peníze mají ve světě hodnotu a je spousta takových lidí, kteří mají na půdě po svých předcích doslova poklad v podobě starých mincí a bankovek.

Podle Petráně a Radoměského (2006) zkoumá numismatika, jako vědní obor, souvislost těžby drahých kovů s výrobou mincí, zkoumá techniku výroby mincí ve starých mincovnách, zabývá se metrologií – tj, váhovými (hmotnostními) zákonitostmi – avšak i kvalitativními základy mincovních soustav, konfrontuje výsledky získané ze studia konkrétního hmotného materiálu s písemnými prameny, a přispívá tak k vysvětlení podílu směny a prostředků směny na vzniku, vývoji či rozkladu jednotlivých říší i společenských systémů.

Numismatika čerpá z pramenů, které lze rozdělit do tří základních skupin:

1. Vlastní platidla – mince, papírová platidla a jiné náhražky kovových peněz včetně účelových známek.
2. Nálezy (poklady) – hromadné nálezy a nálezy jednotlivých mincí.

3. Ostatní prameny – lze dále rozdělit na:

a) veškerý hmotný materiál numismatice příbuzný a pro ni pomocný – např. dochované mincovní stroje, razidla, punce, mincovní závaží, slitky z drahého kovu apod.

b) písemné prameny – řadí se sem jak speciální prameny (např. celní tarify, účty všeho druhu, berní knihy, knihy kupeckých počtů a mincovní řády), tak i obecné záznamy (kroniky, paměti, legendy a pověsti).

Informace získané z těchto pramenů numismatici využívají k určování mincí, tj. jejich popisu.

O všech mincích se vedou záznamy a evidence, které obsahují tyto údaje:

- ✓ země, kde mince vznikla,
- ✓ jméno vydavatele mince s léty jeho vlády,
- ✓ název mincovny,
- ✓ jméno mincmistra,
- ✓ nominální hodnota (název) mince,
- ✓ rok nebo časové rozmezí vydání mince,
- ✓ druh kovu mince, její hmotnost a průměr střížku,
- ✓ bibliografické údaje.

7.1 Česká numismatická společnost (ČNS)

Tato společnost, sdružující amatérské i profesionální zájemce o numismatiku, byla založena v roce 1919. Posláním této kulturní organizace je činnost v rámci vědního oboru numismatika a v příbuzných vědních disciplínách. V současnosti má několik tisíc řádných členů a jejím hlavním cílem je osvětová a publikační činnost v oblasti numismatiky. Pro své členy organizuje výměnné schůzky a členské aukce. ČNS sídlí v Praze a po celé České republice má několik poboček, např. v Brně, v Českých Budějovicích, v Hradci Králové, v Liberci, v Olomouci, atd.

8. České mince

Mince České republiky, oběžné i pamětní, jsou vydávány od jejich počátku Českou národní bankou. Výjimkou jsou sady oběžných mincí, které vydává Bižuterie Česká mincovna, a.s., samozřejmě ale pod záštitou ČNB. V této kapitole jsou podrobněji rozebrány především mince oběžné, se kterými je možno setkat se kdykoli. Mince pamětní jsou obsahově tak rozsáhlé a zajímavé, že by zaplnily celou samostatnou publikaci. Na úvod této kapitoly jsou uvedeny mincovny, které se o ražbu českých mincí v minulosti staraly nebo se starají dodnes.

mincovna Hamburg, Německo; zkratka HM

mincovna Winnipeg, Kanada; zkratka RCM

mincovna Wien, Rakousko; zkratka MÖ

mincovna Llantrisant, Anglie; zkratka RM

mincovna Kremnica, Slovensko; zkratka MK

mincovna Bižuterie Jablonec, a.s., resp. Bižuterie Česká mincovna, a.s.;
zkratka ČM

8.1 Oběžné mince České republiky

Vznik českých oběžných mincí byl, stejně jako u bankovek, především otázkou rychlé a kvalitní přípravy. Technické parametry nových českých mincí vycházely ze zkušeností s přípravou „federální emise“ z let 1991 – 1992. Oproti bývalým československým mincím se zavrhl ražba mincí o malé nominální hodnotě, respektive 1 haléř a 5 haléřů. Naopak byla schválena ražba mincí vyšších hodnot a to 20 Kč a 50 Kč. Nová soustava českých mincí tudíž obsahovala 9 nominálních hodnot, z nichž byly tři haléřové (10, 20 a 50 haléřů) a šest korunových (1, 2, 5, 10, 20 a 50 Kč). Velký důraz při navrhování těchto mincí byl kladen

především na úpravu hrany, jelikož barevné rozlišení bylo jaksí omezené. Díky úpravě hran a velikosti mincí šlo snadno odlišit jednotlivé nominální hodnoty. Na motivech nových mincí se podílela řada významných a již dříve uznávaných výtvarníků a sochařů v čele s Vladimírem Opplem, Jiřím Prádlarem, Jiřím Harcubou, Ladislavem Kozákem, Jaroslavem Bejvlem a Jarmilou Truhlíkovou-Spěvákovou.

Jak již bylo několikrát zmíněno, největší roli ve vzniku nové měny hrál čas. To platilo i při ražbě mincí. Podle odborných propočtů vyžadoval peněžní oběh České republiky pro první rok své existence téměř 700 000 000 kusů mincí (od 10 haléřů do 50 Kč). S ohledem na to, že v rané době samostatného českého státu neexistovala žádná česká státní mincovna a bylo zapotřebí obrovské množství mincí v dobré kvalitě a ve velmi krátkém čase, bylo nutné urychleně vyhledat více schopných mincoven, třeba i zahraničních. Z tohoto důvodu byla vypsána soutěž na ražbu mincí České republiky pro rok 1993. Vybrány byly dvě zahraniční mincovny – německá firma Deutsche Nickel ze Schweerte (s ražbou v Hamburgische Münze Hamburg) a kanadská Royal Canadian Mint v Ottawě (s ražbou ve Winnipegu). Byly vybrány zejména pro svoji schopnost razit mince ve velkém množství, kvalitně a s včasným dodáním do České republiky. Současně se také začalo horentně přemýšlet o vzniku české mincovny, aby Česká republika v budoucnu nemusela být závislá na zahraničních dodavatelích. Z ekonomických důvodů nešlo o vznik státní mincovny, nýbrž o výběr vhodné instituce, která by byla schopna mince razit. Byla vybrána akciová společnost Bižuterie v Jablonci nad Nisou, která splňovala všechny předpoklady k ražbě, a to jak ekonomické, kapacitní a technické. Dne 23. června 1993 byl zahájen zkušební provoz a 1. července byla jablonecká mincovna slavnostně otevřena. (Hrdá a kol., 1994)

První mince České republiky, padesátikoruna vzoru 1993, byla vyražena 13. ledna 1993 v Hamburgu. Do oběhu byla tato mince uvedena Českou národní bankou dne 7. dubna 1993 a s postupem času byly i ostatní mince všech nominálních hodnot uvedeny v platnost. Zde je nutno podotknout, že všechny nově ražené mince vzoru 1993 jsou stále v platnosti až na výjimky haléřových mincí, které přestaly být ekonomicky zdatné a byly s postupem času Českou národní bankou prohlášeny za neplatné.

Oběžné mince České republiky byly od jejich vzniku vydávány Českou národní bankou v nominálních hodnotách 10, 20 a 50 haléřů, 1, 2, 5, 10, 20 a 50 korun českých. Jak již bylo dříve zmíněno, ražba těchto mincí byla z počátku fungování nového českého státu trochu komplikovanější, ale později byla stanovena mincovna, která razí české mince dodnes, a to Bižuterie Jablonec, a.s., resp. Bižuterie Česká mincovna, a.s. V následující tabulce jsou

uvedeny počty (náklad) ražených mincí České republiky, které jsou rozděleny podle jednotlivých nominálních hodnot a podle ročníku ražby (vydání). V těchto číslech jsou zahrnuty mince vyráběné v běžné kvalitě a nikoli ve špičkové kvalitě, které by měly sloužit pouze pro sběratelské účely. Dále je zde nutno podotknout, že množství vyrobených mincí není totožné s množstvím emitovaných mincí do oběhu. Emise jednotlivých mincí není pro veřejnost dostupná. To samé platí v případě bankovek.

Tab. 1: Náklad mincí ČR (v tisíci kusech)

	10h	20h	50h	1 Kč	2 Kč	5 Kč	10 Kč	20 Kč	50 Kč																																																																																																																																																				
1993	100 000 ¹⁾	80 000 ¹⁾	70 003 ¹⁾	102 431 ²⁾	80 001 ²⁾	70 001 ²⁾	70 001 ¹⁾	55 001 ¹⁾	35 001 ¹⁾																																																																																																																																																				
	94 902	30 558	30 474							1994	53 127	9 310 ¹⁾	21 109	52 162	18 360 ²⁾	14 400 ²⁾	20 677	100 ¹⁾ *	100 ¹⁾ *	81 291	30 310	30 475	1995	106 918	450 ¹⁾	30 940	40 668	30 520	20 155	20 682	101*	103*	80 960	1996	61 498	61 086	35 904	35 344	15 201	5 053	20 644	101*	103*	1997	40 968	51 013	25 713	15 055	15 040	40*	48,2*	8 091	40*	1998	41 027	51 135	25	25*	10 455	25*	25*	15 725	25*	1999	52 428	20 820	21 024	24*	28*	29*	29*	26 274	29*	2000	52 497	31 466	15 753	15 568	25*	26,4*	25*	15 709	26*	10 032	2001	40 525	44 425	21 425	15 938	26 117	25*	25	25*	16*	2002	81 496	20	26 246	26 244	320 941	21 344	20*	20 996	16*	2003	3 022	22,2	41 548	36 877	20 955	22	18 747	22	22	2004	-	-	931	30,5	15 658	34,9	2 255	8 249	34,5	2005	-	-	36 800	•	•	•	•	•	•	2006	-	-	40 000	35 864	•	25 000	•	•	1,6*	2007	-	-	35 000	5 000	30 000	25 000	•	2 066	2,2*	2008	-	-
1994	53 127	9 310 ¹⁾	21 109	52 162	18 360 ²⁾	14 400 ²⁾	20 677	100 ¹⁾ *	100 ¹⁾ *																																																																																																																																																				
		81 291			30 310	30 475				1995	106 918	450 ¹⁾	30 940	40 668	30 520	20 155	20 682	101*	103*	80 960	1996	61 498	61 086	35 904	35 344	15 201	5 053	20 644	101*	103*	1997	40 968	51 013	25 713	15 055	15 040	40*	48,2*	8 091	40*	1998	41 027	51 135	25	25*	10 455	25*	25*	15 725	25*	1999	52 428	20 820	21 024	24*	28*	29*	29*	26 274	29*	2000	52 497	31 466	15 753	15 568	25*	26,4*	25*	15 709	26*	10 032	2001	40 525	44 425	21 425	15 938	26 117	25*	25	25*	16*	2002	81 496	20	26 246	26 244	320 941	21 344	20*	20 996	16*	2003	3 022	22,2	41 548	36 877	20 955	22	18 747	22	22	2004	-	-	931	30,5	15 658	34,9	2 255	8 249	34,5	2005	-	-	36 800	•	•	•	•	•	•	2006	-	-	40 000	35 864	•	25 000	•	•	1,6*	2007	-	-	35 000	5 000	30 000	25 000	•	2 066	2,2*	2008	-	-	2*	31 500	26 250	15 750	10 075	2*	9 511,3						
1995	106 918	450 ¹⁾	30 940	40 668	30 520	20 155	20 682	101*	103*																																																																																																																																																				
		80 960								1996	61 498	61 086	35 904	35 344	15 201	5 053	20 644	101*	103*	1997	40 968	51 013	25 713	15 055	15 040	40*	48,2*	8 091	40*	1998	41 027	51 135	25	25*	10 455	25*	25*	15 725	25*	1999	52 428	20 820	21 024	24*	28*	29*	29*	26 274	29*	2000	52 497	31 466	15 753	15 568	25*	26,4*	25*	15 709	26*	10 032	2001	40 525	44 425	21 425	15 938	26 117	25*	25	25*	16*	2002	81 496	20	26 246	26 244	320 941	21 344	20*	20 996	16*	2003	3 022	22,2	41 548	36 877	20 955	22	18 747	22	22	2004	-	-	931	30,5	15 658	34,9	2 255	8 249	34,5	2005	-	-	36 800	•	•	•	•	•	•	2006	-	-	40 000	35 864	•	25 000	•	•	1,6*	2007	-	-	35 000	5 000	30 000	25 000	•	2 066	2,2*	2008	-	-	2*	31 500	26 250	15 750	10 075	2*	9 511,3																	
1996	61 498	61 086	35 904	35 344	15 201	5 053	20 644	101*	103*																																																																																																																																																				
1997	40 968	51 013	25 713	15 055	15 040	40*	48,2*	8 091	40*																																																																																																																																																				
1998	41 027	51 135	25	25*	10 455	25*	25*	15 725	25*																																																																																																																																																				
1999	52 428	20 820	21 024	24*	28*	29*	29*	26 274	29*																																																																																																																																																				
2000	52 497	31 466	15 753	15 568	25*	26,4*	25*	15 709	26*																																																																																																																																																				
							10 032																																																																																																																																																						
2001	40 525	44 425	21 425	15 938	26 117	25*	25	25*	16*																																																																																																																																																				
2002	81 496	20	26 246	26 244	320 941	21 344	20*	20 996	16*																																																																																																																																																				
2003	3 022	22,2	41 548	36 877	20 955	22	18 747	22	22																																																																																																																																																				
2004	-	-	931	30,5	15 658	34,9	2 255	8 249	34,5																																																																																																																																																				
2005	-	-	36 800	•	•	•	•	•	•																																																																																																																																																				
2006	-	-	40 000	35 864	•	25 000	•	•	1,6*																																																																																																																																																				
2007	-	-	35 000	5 000	30 000	25 000	•	2 066	2,2*																																																																																																																																																				
2008	-	-	2*	31 500	26 250	15 750	10 075	2*	9 511,3																																																																																																																																																				

Zdroj: data Novotný, 2009, tabulka vlastní

¹⁾ mincovna Hamburg, Německo

²⁾ mincovna Winnipeg, Kanada

* jen pro sady

• náklad není uváděn

8.1.1 CZ 1. 10 h (haléřů) - vzor 1993

Obr. 1: 10 haléřů

Zdroj: ČNB, 2009

Vydání: 12. 5. 1993, vyhláška 107/1993 Sb.

Ražba: v r. 1993 Hamburgische Münze Hamburg, od 2. pol. 1993 i Bižuterie Jablonec, a.s.,
od r. 1994 pouze Bižuterie Jablonec, a.s., resp. Bižuterie Česká mincovna, a.s.

Technické parametry: materiál - 990 dílů hliníku (Al), 10 dílů hořčíku (Mg),

nemagnetická,

kulatá,

hmotnost 0,6 g,

průměr 15,5 mm,

síla 1,7 mm,

hrana hladká.

Autor návrhu: akademický sochař Jiří Prádler.

8.1.2 CZ 2. 20 h (haléřů) – vzor 1993

Obr. 2: 20 haléřů

Zdroj: ČNB, 2009

Vydání: 12. 5. 1993, vyhláška 108/1993 Sb.

Ražba: v r. 1993, 1994 a 1995 Hamburgische Münze Hamburg, od 2. pol. 1993 i Bižuterie Jablonec, a.s.,

od r. 1996 pouze Bižuterie Česká mincovna, a.s.

Technické parametry: materiál - 990 dílů hliníku (Al), 10 dílů hořčíku (Mg),

nemagnetická,

kulatá - vnitřní strana okraje ve tvaru sedmihranu,

hmotnost 0,74 g,

průměr 17 mm,

síla 1,7 mm,

hrana vroubkovaná - 90 vroubků.

Autor návrhu: výtvarník Jaroslav Bejvl.

U dvacetihaléřové mince došlo s postupem času k určité úpravě, i když pouze v minimální podobě. Existuje tedy ještě jedna varianta vzoru 1993 a to z roku 1998. Od 1. ledna 1998 vstoupila v platnost dvacetihaléřová mince s drobnou úpravou vzhledu. Rozdíl oproti předešlé variantě je v úpravě rubové strany, resp. v úpravě sedmihranu a číslice 2.

Podle vyhlášky č. 79/2003 Sb. skončila dnem 31. 10. 2003 platnost mincí v hodnotě 10 haléřů a 20 haléřů. Desetihaléřové a dvacetihaléřové mince bylo možné vyměnit od 1. 11. 2003 do 31. 10. 2004 ve všech institucích provádějící pokladní operace, poté až do 31. 10. 2009 pouze v České národní bance. Maximum desetihaléřů v oběhu, které uvádí ČNB, bylo 720 523 743 kusů a dvacetihaléřů 541 071 636 kusů. Co se týká stahování desetihaléřů a dvacetihaléřů z oběhu, které nedávno skončilo, tak je zřejmé, že lidé si mince s takovouto malou nominální hodnotou spíše ponechávají jako památku. Počet desetihaléřů a dvacetihaléřů na jednoho člověka, i když dnes už neplatí, bylo podle ČNB ke dni 31. 12. 2008 neskutečných 61,4 kusů, resp. 45,5 kusů. Ovšem je nutné brát ohled na možnost nevrácení těchto mincí z důvodu materiálního zničení v oběhu.

8.1.3 CZ 3. 50 h (haléřů) – vzor 1993

Obr. 3: 50 haléřů

Zdroj: ČNB, 2009

Vydání: 12. 5. 1993, vyhláška 109/1993 Sb.

Ražba: v r. 1993 Hamburgische Münze Hamburg, od 2. pol. 1993 i Bižuterie Jablonec, a.s.,
od r. 1994 pouze Bižuterie Jablonec, a.s., resp. Bižuterie Česká mincovna, a.s.

Technické parametry: materiál - 990 dílů hliníku (Al), 10 dílů hořčíku (Mg),

nemagnetická,

kulatá,

hmotnost 0,9 g,

průměr 19 mm,

síla 1,7 mm,

hrana střídavě hladká a vroubkovaná - vždy šest plošek hladkých a šest vroubkovaných po 7 vroubcích.

Autor návrhu: akademický sochař Vladimír Oppl.

Podle vyhlášky č. 174/2008 Sb. skončila dnem 31. 8. 2008 platnost padesátihaléřových mincí, které bylo možné vyměnit v době od 1. 9. 2008 do 31. 8. 2009 ve všech institucích provádějící pokladní operace. Tím ovšem výměna padesátihaléřů neskončila a až do 31. 8. 2014 je možné tyto mince vyměnit v České národní bance. Podobně jako desetihaléře a dvacetihaléře, tak i padesátihaléře mají poměrně malou nominální hodnotu a s jejím vrácením se lidé tolik nezatežují. Nicméně se ukáže až s postupem času, jak lidé chtěli či nechtěli uskutečnit výměnu těchto mincí. Podle tabulky, kterou uvádí ČNB, bylo k 31. 12. 2009 v oběhu přibližně 35 mincí hodnoty 50 h na jednoho člověka. V té době již probíhala možná výměna.

8.1.4 CZ 4. 1 Kč (Koruna česká) – vzor 1993

Obr. 4: 1 Kč

Zdroj: ČNB, 2009

Vydání: 9. 6. 1993, vyhláška 141/1993 Sb.

Ražba: v r. 1993 Royal Canadian Mint Winnipeg,
od r. 1994 Bižuterie Jablonec, a.s., resp. Bižuterie Česká mincovna, a.s.

Technické parametry: materiál - ocel galvanicky pokovená niklem,
magnetická,
kulatá,
hmotnost 3,6 g,
průměr 20 mm,
síla 1,85 mm,
hrana vroubkovaná - 80 vroubků.

Autorka návrhu: akademická sochařka Jarmila Truhlíková-Spěváková.

8.1.5 CZ 5. 2 Kč (Koruny české) – vzor 1993

Obr. 5: 2 Kč

Zdroj: ČNB, 2009

Vydání: 9. 6. 1993, vyhláška 142/1993 Sb.

Ražba: v r. 1993 a 1994 Royal Canadian Mint Winnipeg, od r. 1994 i Bižuterie Jablonec, a.s.,
od r. 1995 Bižuterie Jablonec, a.s., resp. Bižuterie Česká mincovna, a.s.

Technické parametry: materiál - ocel galvanicky pokovená niklem,
magnetická,
jedenáctihran,
hmotnost 3,7 g,
průměr 21,5 mm,
síla 1,85 mm,
hrana zaoblená a hladká.

Autorka návrhu: akademická sochařka Jarmila Truhlíková-Spěváková.

8.1.6 CZ 6. 5 Kč (Korun českých) – vzor 1993

Obr. 6: 5 Kč

Zdroj: ČNB, 2009

Vydání: 9. 6. 1993, vyhláška 143/1993 Sb.

Ražba: v r. 1993 a 1994 Royal Canadian Mint Winnipeg, od r. 1994 i Bižuterie Jablonec, a.s.,
od r. 1995 Bižuterie Jablonec, a.s., resp. Bižuterie Česká mincovna, a.s.

Technické parametry: materiál - ocel galvanicky pokovená niklem,
magnetická,
kulatá,
hmotnost 4,8 g,
průměr 23 mm,
síla 1,85 mm,
hrana hladká.

Autor návrhu: akademický sochař Jiří Harcuba.

8.1.7 CZ 7. 10 Kč (Korun českých) – vzor 1993

Obr. 7: 10 Kč

Zdroj: ČNB, 2009

Vydání: 12. 5. 1993, vyhláška 110/1993 Sb.

Ražba: v r. 1993 Hamburgische Münze Hamburg,
od r. 1994 Bižuterie Jablonec, a.s., resp. Bižuterie Česká mincovna, a.s.

Technické parametry: materiál - ocel plátovaná a galvanicky pokovená mědí,
magnetická,
kulatá,
hmotnost 7,62 g,
průměr 24,5 mm,
síla 2,55 mm,
hrana vroubkovaná - 144 vroubků.

Autor návrhu: akademický sochař Ladislav Kozák.

U desetikorunové mince došlo s postupem času k určité úpravě, i když pouze v minimální podobě. Existuje tedy ještě jedna varianta vzoru 1993 a to z roku 1995. Od 1. listopadu 1995 vstoupila v platnost desetikorunová mince s drobnou úpravou vzhledu. Rozdíl oproti předešlé variantě je v úpravě rubové strany, resp. v úpravě umístění iniciálu autora.

Obr. 8: 10 Kč - vzor 2000

Zdroj: ČNB, 2009

Zároveň došlo i na vydání nového vzoru desetikoruny, a to vzoru 2000 - viz obr. 8. Tato mince je po technické stránce totožná s desetikorunou vzoru 1993, avšak motiv mince je odlišný. 10 Kč vzoru 2000 je v oběhu od 12. 1. 2000, autorem nového návrhu byl opět akademický sochař Ladislav Kozák a ražbu od počátku uskutečňovala Bižuterie Česká mincovna, a.s.

8.1.8 CZ 8. 20 Kč (Korun českých) - vzor 1993

Obr. 9: 20 Kč

Zdroj: ČNB, 2009

Vydání: 12. 5. 1993, vyhláška 111/1993 Sb.

Ražba: v r. 1993 a 1994 Hamburgische Münze Hamburg,
od r. 1995 Bižuterie Jablonec, a.s., resp. Bižuterie Česká mincovna, a.s.

Technické parametry: materiál - ocel plátovaná slitinou mědi a zinku v poměru 750:250
a galvanicky pokovená slitinou mědi a zinku v poměru 720:280,
magnetická,
třináctihran,
hmotnost 8,43 g,
průměr 26 mm,
síla 2,55 mm,
hrana zaoblená a hladká.

Autor návrhu: akademický sochař Vladimír Oppl.

Obr. 10: 20 Kč - vzor 2000

Zdroj: ČNB, 2009

S postupem času došlo, stejně jako u desetikoruny, na vydání nového vzoru dvacetikoruny, a to vzoru 2000 - viz obr. 10. Tato mince je po technické stránce totožná s dvacetikorunou vzoru 1993, avšak motiv mince je odlišný. 20 Kč vzoru 2000 je v oběhu od 12. 1. 2000, autorem nového návrhu byl opět akademický sochař Vladimír Oppl a ražbu od počátku uskutečňovala Bižuterie Česká mincovna, a.s.

8.1.9 CZ 9. 50 Kč (Korun českých) - vzor 1993

Obr. 11: 50 Kč

Zdroj: ČNB, 2009

Vydání: 7. 4. 1993, vyhláška 101/1993 Sb.

Ražba: v r. 1993 a 1994 Hamburgische Münze Hamburg,
od r. 1995 Bižuterie Jablonec, a.s., resp. Bižuterie Česká mincovna, a.s.

Technické parametry: bimetalická mince

materiál - ocel, ve středu plátovaná slitinou mědi a zinku v poměru 750:250, na mezikruží plátovaná a galvanicky pokovená mědí,
magnetická,
kulatá,
hmotnost 9,7 g,
průměr 27,5 mm (střed 17 mm),
síla 2,55 mm,
hrana hladká.

Autor návrhu: akademický sochař Ladislav Kozák.

Dvacetikorunové a padesátikorunové mince v počátcích České republiky dočasně v plné míře nahradily bankovky, jejichž výrobní lhůty byly delší. Po vydání bankovek shodných nominálních hodnot jejich množství v oběhu výrazně pokleslo, platnost mincí však ukončena nebyla. Naopak dvacetikorunová mince s postupem času začala opět nahrazovat dvacetikorunovou bankovku, což se posléze výrazně projevilo v počtu vydaných dvacetikorunových mincí.

Padesátikorunová mince vzoru 1993 byla oceněna magazínem World Coin News cenou Best Trade Coin za rok 1993. Jednalo se o první významné ocenění pro české peníze od vzniku samostatné české měny.

8.2 Pamětní mince České republiky 1993 - 2010

Pamětní mince České republiky, zlaté a stříbrné, jsou také mince, které vydává Česká národní banka. Jako první přišly na řadu mince stříbrné a o pár let později mince zlaté. Každá pamětní mince je jiná, a to především svým motivem, kdy autoři těchto mincí se střídají na základě vyhrané veřejné anonymní soutěže. Do konce roku 2009 byly realizovány návrhy 31 výtvarníků, a to nejčastěji Jiřího Harcuby, Zbyňka Fojtů a Vladimíra Oppla. Ražbu mincí z drahých kovů má v dnešní době na starosti mincovna Bižuterie Jablonec a.s., kdy pouze první čtyři pamětní stříbrné mince razila jiná mincovna, a to mincovna AGM Wien, Royal Mint Llantrisant a Štátna mincovňa Kremnica.

Samostatnou kapitolou může být výroba tzv. bimetalových mincí. Jedná se o pamětní mince, které jsou vyráběny v kombinaci drahých kovů – zlata a stříbra. Takovýchto mincí bylo raženo 26 000 kusů o celkové nominální hodnotě 56 500 000 Kč, kdy hmotnost zlata činila 123 kg a hmotnost stříbra 808 kg. Byly vydány dva motivy bimetalových mincí:

- v roce 1999 mince v hodnotě 2 000 Kč ke konci milénia (k roku 2000),
- v roce 2004 mince v hodnotě 2 500 Kč ke vstupu České republiky do Evropské unie.

8.2.1 Pamětní stříbrné mince

Vůbec první pamětní stříbrnou mincí, kterou vydala Česká národní banka, je 200 Kč z roku 1993 k 1. výročí schválení Ústavy České republiky. Mince má v průměru 31 mm a váží

13 g. Podíl drahého kovu (stříbra) v minci je 900/1000. Mince se razila ve dvou kvalitách, a to v běžné kvalitě a ve špičkové kvalitě (proof). Takovéto technické parametry má pak každá další pamětní stříbrná mince, kterou Česká národní banka kdy vydala.

Až do konce roku 2009 bylo vydáno 71 různých motivů pamětních stříbrných mincí. Vyrobeno bylo 1 589 150 kusů (běžné i špičkové kvality) o nominální hodnotě 317 830 000 Kč. Hmotnost stříbra obsaženého ve vyrobených mincích činila více jak 18 000 kilogramů.

S postupem času lze pozorovat, že množství pamětních stříbrných mincí vydaných Českou národní bankou klesá u mincí v běžné kvalitě a naopak roste u mincí ve špičkové kvalitě. Je to samozřejmě dáno poptávkou po takovýchto mincích. Lidé se stále více uchylují k investicím do drahých kovů, které v dobách hospodářské krize, jako je tomu dnes, neztrácejí tolik na hodnotě. Mince ve špičkovém provedení se stávají lukrativnější nabídkou než je tomu u mincí v běžné kvalitě.

Od 1. 1. 1993 do 28. 2. 2006 byly pamětní stříbrné mince prodávány ČNB za nominální hodnotu, od 1. 3. 2006 stanovuje ČNB cenu pamětních mincí dle aktuální ceny drahých kovů, vždy ve dvouměsíčních cyklech (leden – únor, březen – duben, květen – červen, červenec – srpen, září – říjen, listopad – prosinec).

Do konce roku 2010 zbývá vydat pět motivů pamětních stříbrných mincí, mající stejné parametry jako předešlé mince, a to:

- ✓ 600. výročí sestavení Staroměstského orloje,
- ✓ 150. výročí narození Gustava Mahlera,
- ✓ 150. výročí narození Alfonse Muchy,
- ✓ 700. výročí nástupu Jana Lucemburského na trůn + sňatku Jana Lucemburského s Eliškou Přemyslovnou,
- ✓ 100. výročí narození Karla Zemana.

Plán emise pamětních stříbrných mincí na období let 2011 – 2015 je uveden v příloze 3.

8.2.2 Pamětní zlaté mince

Mince pamětní zlaté přišly na řadu o dva roky později než tomu bylo u mincí stříbrných, resp. v roce 1995. Do konce roku 2009 bylo vyrobeno 179 260 kusů pamětních zlatých mincí o celkové nominální hodnotě 499 010 000 Kč a k jejich ražbě bylo zapotřebí téměř 1 550 kilogramů zlata. Bylo vydáno 26 různých motivů, které je možno rozdělit do čtyř tematických sad:

- Koruna česká – vyhlášení směnitelnosti české koruny (1995 – 1997),
- Karel IV. (1998 a 1999),
- Deset století architektury (2001 – 2005),
- Kulturní památky technického dědictví (2006 – 2010).

Nominální hodnota těchto mincí se různí, a to od 1 000 Kč až do 10 000 Kč. S tím je také samozřejmě spojena různorodost ve velikostech mincí a v jejich pěti hmotnostech (1/10 oz, 1/5 oz, 1/4 oz, 1/2 oz a 1 oz – neboli trojská unce = 31,103807 gramů). V neposlední řadě se mince liší svým motivem několika autorů. Poměr drahého kovu (zlata) v minci je 999/1 000, resp. 999,9/1 000.

U zlatých pamětních mincí lze jednoznačně sledovat rostoucí tendenci výroby. Lidé, stejně jako u mincí stříbrných, se stále více přiklánějí k investicím do drahých kovů, kdy zlato může být bezesporu nejspolehlivějším zdrojem investice. Je obecně známo, že zlato představuje trvalou hodnotu, která chrání investici před inflací. Zlato si dokáže udržet dlouhodobou stabilitu, obchoduje se s ním na celém světě, je prakticky nezničitelné, atd. I to má tedy za následek stále větší počet ražených zlatých pamětních mincí.

Do konce roku 2010 a tudíž do konce cyklu „Kulturní památky technického dědictví“ zbývá vydat dvě pamětní zlaté mince, a to s motivem:

- ✓ Národní kulturní památka Hamr v Dobřívě,
- ✓ Technická památka důl Michal Ostrava.

Druhým významným oceněním pro české peníze se stala cena Best Gold Coin z roku 1999, kdy oceněnou se stala zlatá mince v nominální hodnotě 10 000 Kč s motivem výročí založení Nového města pražského Karlem IV. – viz obr. 12.

Obr. 12: Zlatá mince 10 000 Kč, s motivem Nové město pražské

Zdroj: Novotný, 2009

Plán emise pamětních zlatých mincí na období let 2011 – 2015 je uveden v příloze 4.

9. České bankovky

Rozdělení československého státu bylo zřejmé již několik měsíců předem a předpokládalo se také oddělení měny. Peněžní odbor proto neváhal a vypracoval návrh na řešení témat nových bankovek. Vycházelo se především z návrhů již předem avizovaných bankovek, které měly sloužit jako nové bankovky Československa. Především se musely pozměnit bankovky se slovenskými motivy. Místo těchto motivů byly použity ohlasy veřejnosti, především portréty žen, které se výrazně podílely na historii české země. Autorem návrhů všech českých bankovek se stal akademický malíř Oldřich Kulháněk. Zajímavostí je to, že celá řada vydaných bankovek je koncipována v časové posloupnosti, tj. na nejnižší hodnotě je portrét nejstarší osobnosti, a naopak na nejvyšší hodnotě portrét osobnosti nejmladší. Délka bankovek byla navržena tak, aby se pravidelně zvyšovala od nejnižší hodnoty k nejvyšší.

Takto připravené bankovky bylo nutné vyrobit v co nejkratším čase. Bohužel ale náročnost technologie a velké množství potřebných bankovek neumožňovalo tisk pouze na českém území. Proto se vedle Státní tiskárny cenin jako nejvýhodnější nabídka ukázala anglická firma Thomas De La Rue, se kterou byla uzavřena dohoda na tisk bankovek v hodnotě 50 Kč, 100 Kč a 500 Kč. Tyto dvě tiskárny spolu úzce spolupracovaly a výsledkem byla jednotnost bankovek, včasnost a dobrá kvalita tisku. S postupem času přebrala veškerý tisk bankovek Státní tiskárna cenin v Praze.

V roce 1993, resp. 1994 vznikly bankovky, které jsou svým motivem a svou velikostí stejné jako dnešní platné bankovky České republiky. Zde je nutno podotknout, že bankovky vydané v roce 1993 již nejsou v platnosti, avšak pozdější vydání těchto námětově stejných bankovek je upraveno zejména po stránce technické, nikoli vzhledové, a to z důvodu zamezení padělání těchto bankovek. Z počátku šlo především o změny bankovek, které byly vyráběny v zahraničí a tudíž šlo především o úpravu textu jejich výrobce. Současně šlo i o dílčí změnu v barevném řešení a k úpravě podtisku. Nově upravené bankovky byly nadále opatřovány na rubové straně na širokém nepotištěném okraji grafickým symbolem vztahujícím se k námětu bankovky – viz obr. 13. Tento symbol byl poprvé použit na dvacetikorunové bankovce, která dnes již není v platnosti.

Obr. 13: Rozdíl rubových stran bankovek – bez loga a s logem

Zdroj: ČNB, 2009

9.1 200 Kč (Korun českých) – vzor 1993

První bankovkou samostatné České republiky se 8. 2. 1993 stala dvoustekoruna, jejíž námět byl věnován učiteli národů J. A. Komenskému – viz obr. 14. Portrét je umístěn v pravé polovině lící strany. V levé polovině jsou, jako na všech nově vydaných bankovkách té doby, texty označující hodnotu bankovky, emisní banku a jejího představitele včetně faksimile jeho podpisu a rok vydání bankovky. Pozadí textů na dvoustekoruně tvoří rozevřená kniha ležící v půdorysu nizozemského Naardenu, kde je Komenský pochován. Na rubové straně zobrazil autor na pozadí rostlinného motivu a rozevřené knihy „Orbis Pictus“ spojené ruce dospělého člověka a dítěte jako symbol Komenského vztahu k dětem a jeho pedagogické činnosti. Rubovou stranu doplňuje velký státní znak České republiky a označení bankovky sérií a číslem. Tyto atributy jsou na všech bankovkách. Rozměr bankovky je 146 x 69 mm s tolerancí $\pm 1,5$ mm.

Obr. 14: 200 Kč vzor 1993

Zdroj: Surga, Pekárek, 1998

Dvousetkorunová bankovka byla s postupem času zdokonalována a existují tudíž další vzory, a to vzor 1996 a 1998. Bankovka se v těchto případech od vzoru 1993 liší v drobných úpravách technické přípravy, ale především se liší v ochranných prvcích, které jsou oproti vzoru 1993 dokonalejší a účinnější. Námět, parametry, barevnost i provedení zůstávají stejné.

V dnešní době jsou v platnosti pouze dvousetkorunové bankovky vzoru 1996 a 1998. Podle vyhlášky č. 2/2007 Sb. byla ke dni 31. ledna 2007 ukončena platnost bankovek po 200 Kč vzoru 1993. Tyto bankovky bylo možné vyměňovat do 31. ledna 2010 ve všech bankách. Dnes je, až do odvolání, tato výměna možná pouze v České národní bance.

9.2 1 000 Kč (Korun českých) – vzor 1993

Druhou bankovkou v pořadí byla tisícikoruna s portrétem historika a politika Františka Palackého, která byla vydána 12. května 1993 – viz obr. 15. Silueta stromu s kořeny v levé polovině lícní strany bankovky symbolicky vyjadřuje Palackého vztah k historii, arch papíru volně položený přes kmen stromu pak jeho vědeckou a literární činnost. Na rubové straně je vyobrazena velká orlice – symbol Moravy a Slezska. Tělem a křídly orlice prolíná silueta kroměřížského zámku, kde se Palacký zúčastnil v roce 1848 zasedání ústavodárného říšského sněmu habsburské monarchie. Rozměr bankovky je 158 x 74 mm s tolerancí $\pm 1,5$ mm.

Obr. 15: 1 000 Kč vzor 1993

Zdroj: Surga, Pekárek, 1998

Stejně jako tomu bylo u předešlé bankovky, tak i tisícikoruna byla s postupem času zdokonalována a existují tudíž další vzory, a to vzor 1996 a 2008. Bankovka se v těchto případech od vzoru 1993 liší v drobných úpravách technické přípravy, ale především se liší

v ochranných prvcích, které jsou oproti vzoru 1993 dokonalejší a účinnější. Námět, parametry, barevnost i provedení zůstávají stejné.

Třetím (a zatím i posledním) oceněním, kterého se českým penězům po vzniku samostatné české měny dostalo, bylo právě díky 1 000 Kč vzoru 2008. Tato bankovka získala ocenění Bankovka roku 2008 od Světové asociace odborníků zabývajících se hotovostí (International Association of Currency Affairs).

V dnešní době jsou v platnosti pouze tisícikorunové bankovky vzoru 1996 a 2008. Podle vyhlášky č. 433/2000 Sb. byla ke dni 30. června 2001 ukončena platnost bankovek po 1 000 Kč vzoru 1993. Tyto bankovky bylo možné vyměňovat do 30. června 2004 ve všech bankách. Poté byla a stále je, až do odvolání, tato výměna možná pouze v České národní bance.

9.3 100 Kč (Korun českých) – vzor 1993

Dne 30. června 1993 vstoupila v platnost stokorunová bankovka s portrétem českého krále Karla IV. – viz obr. 16. Líc této bankovky doplňuje motiv gotické křížové klenby a vyobrazení dvou stran pražského groše. Na rubové straně je hlavním motivem historická pečeť Univerzity Karlovy položená na pruhu pergamenu, v jehož levé části je umístěna iniciála „K“ ze zakládací listiny univerzity. Také na této straně jsou v pozadí gotické motivy – fragmenty oken v horní části a geometrické obrazce připomínající vitráže oken Katedrály sv. Víta v části spodní. Rozměr bankovky je 140 x 69 mm s tolerancí $\pm 1,5$ mm.

Obr. 16: 100 Kč vzor 1993

Zdroj: Surga, Pekárek, 1998

Stejně jako tomu bylo u předešlé bankovky, tak i stokoruna byla s postupem času zdokonalována a existují tudíž další vzory, a to vzor 1995 a 1997. Bankovka se v těchto případech od vzoru 1993 liší v drobných úpravách technické přípravy a v barevnosti, ale především se liší v ochranných prvcích, které jsou oproti vzoru 1993 dokonalejší a účinnější. Námět, parametry i provedení zůstávají stejné. Stokoruna vzoru 1993 byla tištěna v anglické tiskárně Thomas De La Rue, pozdější vzory již byly tištěny ve Státní tiskárně cenin v Praze.

V dnešní době jsou v platnosti pouze stokorunové bankovky vzoru 1995 a 1997. Podle vyhlášky č. 2/2007 Sb. byla ke dni 31. ledna 2007 ukončena platnost bankovek po 100 Kč vzoru 1993. Tyto bankovky bylo možné vyměňovat do 31. ledna 2010 ve všech bankách. Dnes je, až do odvolání, tato výměna možná pouze v České národní bance.

9.4 500 Kč (Korun českých) – vzor 1993

Již následující měsíc, konkrétně 21. 7. 1993, byla do oběhu vydána pětisetkoruna s námětem vztahujícím se ke spisovatelce Boženě Němcové – viz obr. 17. Její portrét na lícní straně doplňuje na pozadí textů květ rozvité růže, jako symbol krásné ženy. Na rubové straně této bankovky je portrét dívky symbolizující ženské postavy z díla Boženy Němcové. Dívčí hlava je ověncena květy, které na pravé straně přecházejí v trní a bodláčí, jako symbolické vyjádření kontrastu nelehkého života spisovatelky s romantikou jejího díla. Bankovka má rozměr 152 x 69 mm s tolerancí $\pm 1,5$ mm.

Obr. 17: 500 Kč vzor 1993

Zdroj: Surga, Pekárek, 1998

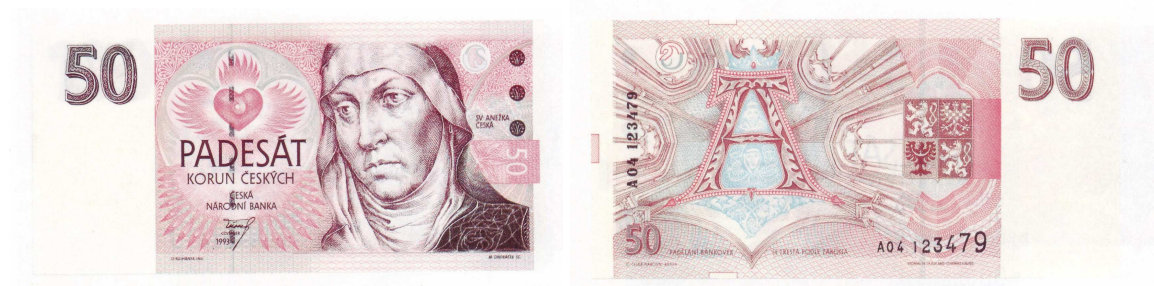
Stejně jako tomu bylo u předešlé bankovky, tak i pětisetkoruna byla s postupem času zdokonalována a existují tudíž další vzory, a to vzor 1995, 1997 a 2009. Bankovka se v těchto případech od vzoru 1993 liší v drobných úpravách technické přípravy a v barevnosti, ale především se liší v ochranných prvcích, které jsou oproti vzoru 1993 dokonalejší a účinnější. Námět, parametry i provedení zůstávají stejné. Stokoruna vzoru 1993 byla tištěna zároveň v anglické tiskárně Thomas De La Rue i ve Státní tiskárně cenin, pozdější vzory již byly tištěny pouze ve Státní tiskárně cenin v Praze.

V dnešní době jsou v platnosti pouze pětisetkorunové bankovky vzoru 1995, 1997 a 2009. Podle vyhlášky č. 2/2007 Sb. byla ke dni 31. ledna 2007 ukončena platnost bankovek po 500 Kč vzoru 1993. Tyto bankovky bylo možné vyměňovat do 31. ledna 2010 ve všech bankách. Dnes je, až do odvolání, tato výměna možná pouze v České národní bance.

9.5 50 Kč (Korun českých) – vzor 1993

První z bankovek nižších nominálních hodnot byla padesátikoruna, vydaná 6. října 1993 – viz obr. 18. Na lící straně je portrét sv. Anežky České, doplněný planoucím srdcem se slzou uprostřed, jako vyjádření obětavosti a lásky sv. Anežky, která celý svůj život zasvětila péči o chudé a nemocné. Hlavním motivem rubové strany je velké zdobené gotické písmeno „A“ s korunkou symbolizující královský původ Anežky České. Uvnitř písmene jsou portréty sv. Františka, jehož klášter Anežka v Praze založila, a sv. Kláry, podle níž byl pojmenován řád sester žijících v klášteře. Pozadí tvoří klenba kostela sv. Salvátora, který je součástí komplexu Anežského kláštera v Praze. Rozměr bankovky je 134 x 64 mm s tolerancí $\pm 1,5$ mm.

Obr. 18: 50 Kč vzor 1993

Zdroj: Surga, Pekárek, 1998

Stejně jako tomu bylo u předešlé bankovky, tak i padesátikoruna byla s postupem času zdokonalována a existují tudíž další vzory, a to vzor 1994 a 1997. Bankovka se v těchto případech od vzoru 1993 liší v drobných úpravách technické přípravy a v barevnosti, ale především se liší v ochranných prvcích, které jsou oproti vzoru 1993 dokonalejší a účinnější. Námět, parametry i provedení zůstávají stejné. Padesátikoruna vzoru 1993 byla tištěna v anglické tiskárně Thomas De La Rue, pozdější vzory již byly tištěny ve Státní tiskárně cenin v Praze.

V dnešní době jsou v platnosti pouze padesátikorunové bankovky vzoru 1994 a 1997. Podle vyhlášky č. 2/2007 Sb. byla ke dni 31. ledna 2007 ukončena platnost bankovek po 50 Kč vzoru 1993. Tyto bankovky bylo možné vyměňovat do 31. ledna 2010 ve všech bankách. Dnes je, až do odvolání, tato výměna možná pouze v České národní bance.

9.6 5 000 Kč (Korun českých) – vzor 1993

Dne 15. prosince 1993 byla do oběhu vydána nejvyšší bankovka v hodnotě 5 000 Kč, jejíž námět je věnován prvnímu československému prezidentovi T. G. Masarykovi – viz obr. 19. Jeho portrét na lícní straně doplňuje motiv lipových snítek, mezi kterými je umístěna hlava českého lva a ve spodní části bankovky červenobílá stuha, jako symbol samostatného československého státu. Pro rubovou stranu bankovky zvolil autor výtvarného návrhu neobvyklé seskupení nejznámějších gotických a barokních staveb v perspektivě jako apoteózu našeho hlavního města. Mezi budovami Lorety, Vyšehradu, chrámu sv. Mikuláše, kostela sv. Jakuba a Staroměstské radnice s orlojem dominuje uprostřed Katedrála sv. Víta. Ve spodní části bankovky doplňují vyobrazení Prahy pražská domovní znamení a náhrobní kameny ze židovského hřbitova. V horní části jsou umístěny gotické znaky Prahy a Čech. Rozměr bankovky je 170 x 74 mm s tolerancí $\pm 1,5$ mm.

Obr. 19: 5 000 Kč vzor 1993

Zdroj: Surga, Pekárek, 1998

Stejně jako tomu bylo u předešlé bankovky, tak i pětitisícikoruna byla s postupem času zdokonalována a existují tudíž další vzory, a to vzor 1999 a 2009. Bankovka se v těchto případech od vzoru 1993 liší v drobných úpravách technické přípravy, ale především se liší v ochranných prvcích, které jsou oproti vzoru 1993 dokonalejší a účinnější. Námět, parametry, barevnost i provedení zůstávají stejné.

V dnešní době jsou v platnosti pouze pětitisícikorunové bankovky vzoru 1999 a 2009. Podle vyhlášky č. 433/2000 Sb. byla ke dni 30. června 2001 ukončena platnost bankovek po 5 000 Kč vzoru 1993. Tyto bankovky bylo možné vyměňovat do 30. června 2004 ve všech bankách. Poté byla a stále je, až do odvolání, tato výměna možná pouze v České národní bance.

9.7 20 Kč (Korun českých) – vzor 1994

Řadu nových bankovek doplnila 20. dubna 1994 dvacetikoruna s portrétem českého krále Přemysla Otakara I. – viz obr. 20. Na pozadí textů lícní strany je umístěna líc pečeti Přemysla Otakara I. vložená do portálu Tišnovského kláštera. Hlavním motivem rubové strany bankovky je královská koruna, nad níž je položena lícová strana pečeti Zlaté buly sicilské, listiny, která přiznala Čechům dědičný královský titul a další významná privilegia. Korunu a pečeť doplňují v horní části štíty s dvouocasým lvem a orlicí. Rozměr bankovky je 128 x 64 mm s tolerancí $\pm 1,5$ mm.

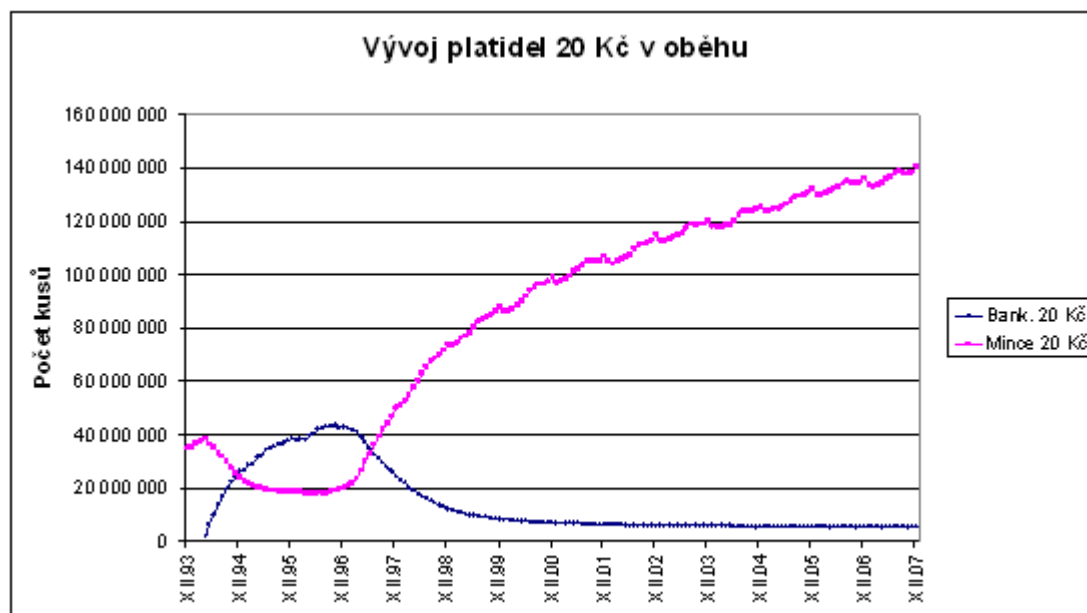
Obr. 20: 20 Kč vzor 1994

Zdroj: Surga, Pekárek, 1998

Také dvacetikoruna dosáhla určitého zlepšení a později vznikl vzor 1996. Ale žádný z těchto vzorů papírové dvacetikoruny již není v platnosti a to především z ekonomických důvodů. Náklady na výrobu papírové „dvacký“ byly podstatně dražší než její nominální hodnota a i životnost této bankovky byla kratší než je tomu u bankovek s vyšší nominální hodnotou. Podle vyhlášky č. 173/2008 Sb. byla ke dni 31. srpna 2008 ukončena platnost bankovek po 20 Kč vzoru 1993 a bankovek po 20 Kč vzoru 1996. Tyto bankovky bylo možné vyměnit do 31. srpna 2009 ve všech bankách, poté až do 31. srpna 2014 je možné uskutečnit výměnu pouze v České národní bance. Dvacetikorunová bankovka byla plně nahrazena mincí stejné nominální hodnoty – viz graf 1.

Graf 1: Vývoj bankovek a mincí v hodnotě 20 Kč v oběhu od jejich počátku ke konci roku 2007

Zdroj: ČNB

9.8 2 000 Kč (Korun českých) – vzor 1996

Vydání bankovky v hodnotě 2 000 Kč bylo oproti předchozím bankovkám odsunuto na pozdější dobu, resp. až na 1. října 1996 – viz obr. 21. Portrét, který se nachází na lící straně v pravé části, byl věnován světoznámé pěvkyni Emě Destinnové. Vedle portrétu, resp. ve střední části bankovky nahoře, je umístěna stylizovaná lyra jako symbol hudby, obklopená vavřínovým věncem. Rubové straně dominuje velké stylizované písmeno „D“ jako začáteční písmeno jména umělkyně a je tvořeno opakujícím se číslem „2000“. V horní části písmene je

tvář Múzy hudby a lyriky Euterpé. Střední část písmene je vyplněna dvěma smyčcovými hudebními nástroji. Rozměr bankovky je 164 x 74 mm s tolerancí $\pm 1,5$ mm.

Obr. 21: 2 000 Kč vor 1996

Zdroj: Surga, Pekárek, 1998

Tak jako tomu bylo u předešlých bankovek, tak i dvoutisícikoruna byla s postupem času zdokonalována a existují tudíž další vzory, a to vzor 1999 a 2007. Bankovka se v těchto případech od vzoru 1996 liší v drobných úpravách technické přípravy, ale především se liší v ochranných prvcích, které jsou oproti vzoru 1996 dokonalejší a účinnější. Námět, parametry, barevnost i provedení zůstávají stejné. Bankovky 2 000 Kč všech vzorů jsou stále v platnosti.

Bankovka v hodnotě 10 Kč, která byla zahrnuta do prvotního plánu, nebyla nikdy vydána a to především z důvodu poměrně vysokých výrobních nákladů a malé životnosti. Tato bankovka byla plně nahrazena mincí o stejné nominální hodnotě.

9.9 Ochrana bankovek

Ochranné prvky na bankovkách, kterých je dnes celá řada, se vytvářejí z důvodu stále větší potřeby zamezit jejich padělání a napodobování. Ochranné prvky na bankovkách mají dvojitý význam:

- znesnadnit případným padělatelům práci,
- umožnit rozeznání více či méně zdařilého padělku od pravé bankovky.

Smyslem ochrany nových bankovek je, aby padělky nebo napodobeniny bankovek byl schopen rozeznat i laik. K tomu slouží takové ochrany, které jsou rozeznatelné pouhým okem. Popis ochranných prvků viditelných pouhým okem a určených široké veřejnosti je součástí úředního popisu bankovky. Česká národní banka proto ke každé nově vydané bankovce vydává samostatný propagační materiál s podrobným popisem jednotlivých ochranných prvků včetně popisu jejich možného napodobení padělateli.

Pro odborníky jsou využitelné další ochranné prvky, které už ovšem nejsou viditelné pouhým okem a tudíž nejsou určeny široké veřejnosti. Mohou to být například ochranná vlákna apod. K jejich pozorování je zapotřebí použití různých přístrojů či strojů. Tyto ochrany slouží především ke kontrole ve specializovaných institucích, např. v bankách. Konkrétní způsoby těchto ochrany jsou samozřejmě utajovány, aby se neumožnilo případným padělatelům odhalit metodu, na které jsou založeny. (Hrdá a kol., 1994)

Typy ochranných prvků na bankovkách:

1. Bankovkový papír – od normálního papíru se liší svou silou, strukturou i zbarvením. Papír má velmi slabý světle okrový nádech a je opatřen vodoznakem a ochranným okénkovým proužkem. Odborník, ale i laik je schopen takovýto speciální papír pouhým hmatem rozeznat od případného padělku.
2. Vodoznak – vzniká již při výrobě bankovkového papíru a je viditelný pouhým okem, zejména pak při pohledu proti světlu. Na českých bankovkách je vždy vodoznakem portrét.
3. Ochranný okénkový proužek – je také zapracován při výrobě bankovkového papíru. Jedná se o proužek z umělé metalizované hmoty zapuštěné do papíru. Okénka stříbřité barvy jsou dlouhá 5 mm a je na nich mikrotext označující nominální hodnotu bankovky.
4. Tiskové techniky – na českých bankovkách se používají 3 typy tisku:
  - a) tisk z plochy (ofset) – jedná se o plošný tisk, který je hladký a nelze ho nahmatat,
  - b) hlubotisk – jde o tisk z hloubky, který vystupuje na povrch papíru a tudíž ho lze lehce nahmatat,
  - c) knihtisk – neboli tisk z výšky je opakem hlubotisku a využívá se pro číslování.

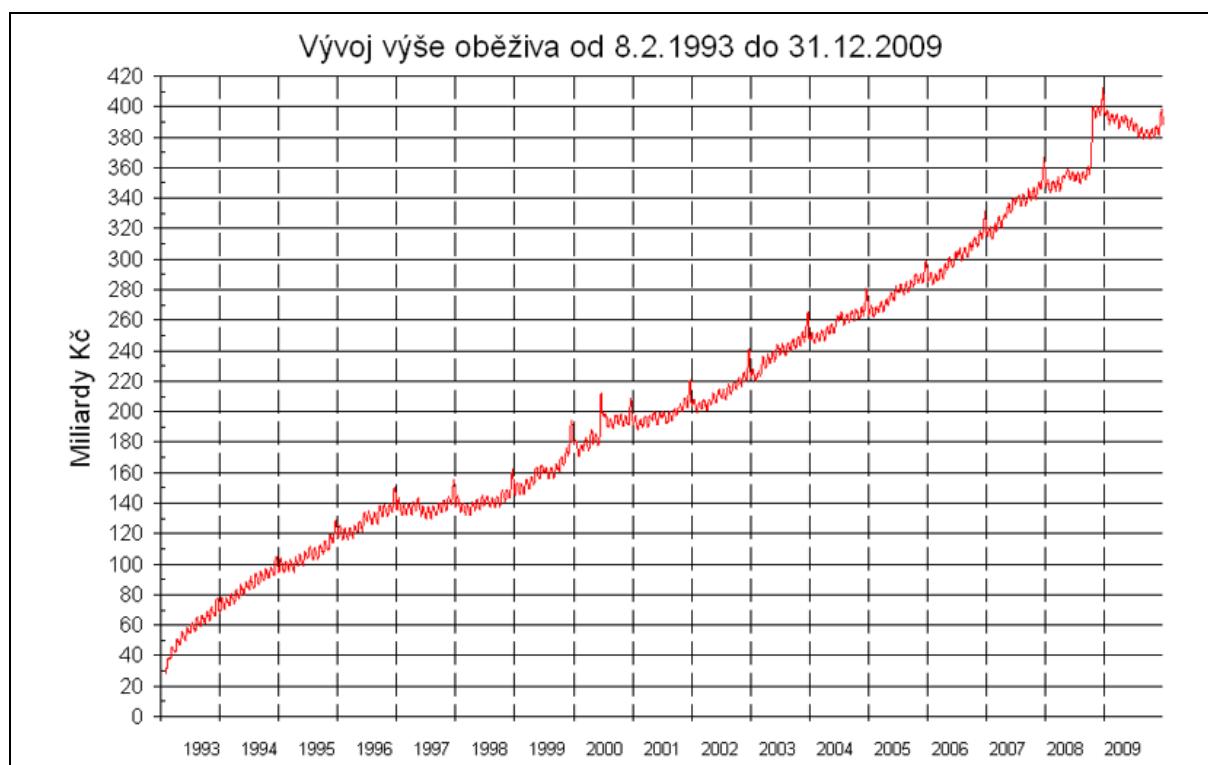
5. Soutisková značka – tzv. průhledka vychází z plošného tisku. Je viditelná pouhým okem a to tak, že z každé strany je vidět polovina této značky, ale při pohledu skrz je značka vidět celá a souvislá.
6. Skrytý obrazec – též se mu říká „sklopný efekt“, jelikož skrytý obrazec je viditelný tehdy, sklopíme-li bankovku ve výši očí do vodorovné polohy proti světlu. Tento obrazec udává nominální hodnotu bankovky a je tvořen pomocí hlubotisku.
7. Opticky proměnlivá barva – jedná se o speciální barvu (zelená a zlatá) měnící zabarvení v závislosti na úhlu světla dopadajícího na bankovku. Tato barva je použita pouze na bankovkách dvou nejvyšších hodnot, tj. 2 000 Kč a 5 000 Kč.
8. Mikrotext – je vyroben použitím tisku z hloubky a tisku z plochy.
9. Iridiscentní pruh – jedná se o pruh široký 2 cm, který duhově mění barvu a volitelně může obsahovat nominální hodnotu bankovky.
10. Ochranná vlákna – tato vlákna mají oranžovou barvu o délce 6 mm a nejsou pouhým okem viditelná.

Kromě výše uvedených ochranných prvků se na bankovkách objevují i jiné prvky, které mohou prokazovat pravost bankovek. Jedná se o prvky umožňující zrakově postiženým rozeznat jednotlivé hodnoty. Jsou to hmatové značky, které umožňují osobám se sníženou kvalitou zraku rozlišit různé bankovky a nenechat se tak oklamat při placení.

10. Struktura českých peněz v oběhu

Od počátku vzniku samostatné České republiky dochází k neustálému vývoji peněžního oběhu na našem území. Za celou dobu fungování České národní banky, jakožto centrální a emisní banky ČR, nedošlo k žádným citelným nedostatkům v peněžním oběhu. Z níže uvedeného grafu je zřejmé, že vývoj oběživa českých peněz má stoupající tendenci a to od samého počátku až do konce roku 2009. Ke konci tohoto období bylo Českou národní bankou evidováno téměř 400 000 000 000 Kč oběživa! Z grafu jsou dále viditelné nepatrné výkyvy a to zejména na konci každého kalendářního roku. Je obecně známo, že v období Vánoc a s příchodem Nového roku lidé více utrácejí než kdykoli jindy. To má za následek právě narůstající peníze v oběhu během posledního období v každém roce a následný pokles v prvním měsíci nového roku, kdy lidé opět začínají šetřit.

Graf 2: Vývoj výše oběživa

Zdroj: ČNB, 2010

V následující tabulce jsou vypsána data, která souvisejí se strukturou peněz v oběhu. Data jsou získána ze zdrojů České národní banky a jsou zpracována ke dni 31. 12. 2009. Je obtížné stav oběhu neustále sledovat, jelikož tato data se každým dnem mění v závislosti na toku peněz v oběhu. Tabulka je rozdělena na bankovky a mince, resp. pamětní mince. Velice zajímavý může být údaj v posledním sloupci tabulky, kde jsou znázorněny počty kusů bankovek a mincí připadajících na jednoho obyvatele České republiky.

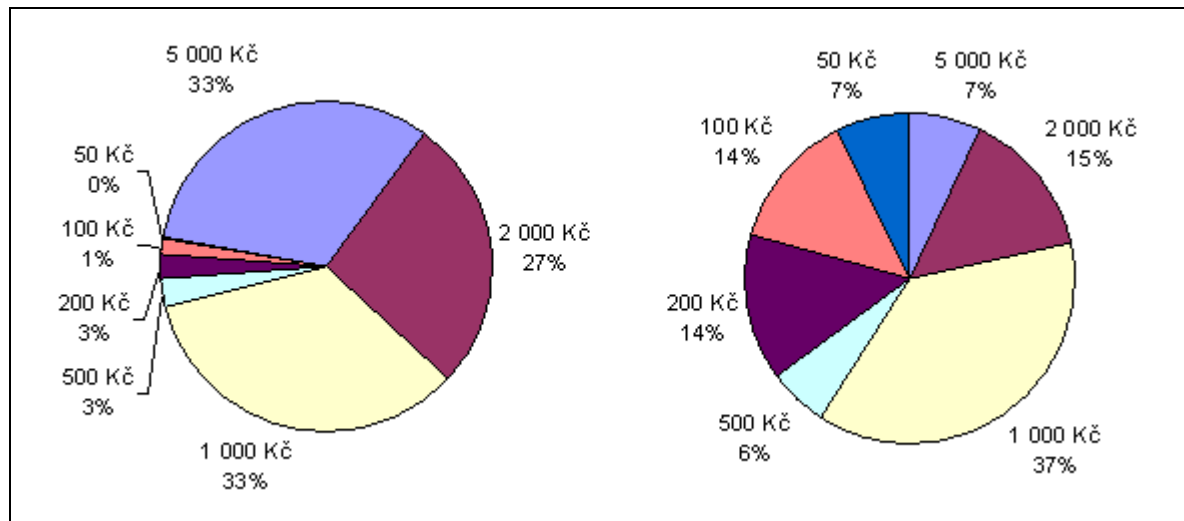
Tab. 2: Struktura peněz v oběhu ke dni 31. 12. 2009

Nominální hodnota	V oběhu v mil. Kč	Podíl v %	V oběhu v mil. kusů	Podíl v %	Počet kusů připadajících na 1 obyvatele ČR
bankovky					
5 000 Kč	122 760,7	31,7%	24,6	7,0%	2,4
2 000 Kč	100 546,8	26,0%	50,3	14,4%	4,8
1 000 Kč	127 777,8	33,0%	127,8	36,5%	12,3
500 Kč	10 341,7	2,7%	20,7	5,9%	2,0
200 Kč	9 891,8	2,6%	49,5	14,2%	4,8
100 Kč	4 674,0	1,2%	46,7	13,4%	4,5
50 Kč	1 248,2	0,3%	25,0	7,1%	2,4
20 Kč	104,6	0,0%	5,2	1,5%	0,5
bankovky celkem	377 345,6	97,4%	349,8	100,0%	33,6
mince					
50 Kč	2 370,5	0,6%	47,4	2,9%	4,6
20 Kč	2 907,4	0,8%	145,4	8,8%	14,0
10 Kč	1 653,4	0,4%	165,3	10,0%	15,9
5 Kč	948,4	0,2%	189,7	11,5%	18,2
2 Kč	661,6	0,2%	330,8	20,1%	31,8
1 Kč	402,0	0,1%	402,0	24,4%	38,7
0,50 Kč	183,7	0,0%	367,3	22,3%	35,3
mince celkem	9 127,0	2,4%	1 647,9	100,0%	158,5
pamětní mince	803,5	0,2%	1,6		
Celkem	387 276,1	100,0%	1 999,3		192,1

Zdroj: ČNB, 2010

Pro větší přehlednost jsou níže zobrazeny grafy znázorňující strukturu bankovek České republiky, které byly v oběhu ke dni 31. 12. 2009. Tyto grafy jsou výsledkem dat pořízených z předchozí tabulky, resp. ze druhého a čtvrtého sloupce. V grafech chybí údaje o papírové dvacetikoruně, která již není v platnosti – viz kapitola „České bankovky“.

Graf 3: Procentuální podíl bankovek ČR v oběhu v množství Kč (vlevo) a v kusech (vpravo)

Zdroj: data ČNB, 2010, graf vlastní

11. Závěr

Slovní spojení „emisní funkce ČNB“ nemusí být tak jednoznačné jak se na první pohled může zdát. Emisní funkce ČNB neznamena pouze úkon, kdy se vydávají peníze do oběhu, ale je s tím spojeno více operací zabezpečujících dokonalý oběh peněz na našem území. Ať už se jedná o úkon zadávání výroby jednotlivých bankovek a mincí, tvorba ochranných prvků proti padělání, stahování nepotřebných peněz z oběhu apod. To vše tvoří celek, neboli celkový proces zvaný též „emisní funkce ČNB“.

V mé bakalářské práci je zobrazen pouze zlomek tohoto celého procesu. Je to tím, že mnoho informací spojených s emisí peněz na našem území je z jasných (někdy ovšem i z nejasných) důvodů utajováno. Určitě je to škoda, jelikož během pročitání této bakalářské práce může vzniknout mnoho otázek, na které existují odpovědi pouze v prostorách ČNB.

Z těch málo informací, které utajované nejsou, je určitě zajímavým jevem vývoj výše oběživa na našem území. Tento vývoj je zachycen v kapitole „Struktura českých peněz v oběhu“. Nejspíš až čas nám ukáže, jak se výše oběživa na našem území vypořádá se stále větším tlakem na bezhotovostní platební styk. Je až zarážející neustále stoupající objem oběživa v době, kdy téměř každý člověk na území České republiky ví, jak funguje platební karta a jak funguje běžný účet. Ale jak je vidět, i přes to lidé neustále používají hotové peníze, nejspíš z důvodu nedůvěřivosti v banky a pouhá čísla na svém kontu. Prostě peníze jsou peníze a šustění bankovek a cinkání mincí nelze jen tak něčím nahradit.

12. Summary

The topic of my bachelor's thesis is “The issuing of the Czech National Bank (ČNB)“. Issuing is the oldest macroeconomical function of a central bank and it involves issuing cash (banknotes and coins) in the territory of every country. My thesis is focused especially on banknotes and coins. People use them every day but hardly anybody realizes the origin of the Czech currency, the material of the banknotes and coins, their history, symbolism etc.

The information used in the thesis was obtained from the sources of the Czech National Bank (ČNB) – from the bank's website and from my personal cooperation with the representatives of this bank. I used this information in the text and in the charts and graphs.

According to the collected information is obvious that the development of issuing has an increasing tendency, from the very beginning to the end of 2009. In the year 2009 the Czech National Bank (ČNB) had in evidence almost 400 billion Czech crowns (Kč) in circulation. Despite the fact that the most of the citizens of the Czech Republic are currently using credit cards and current accounts, the number of money in circulation is on increase. Only the time probably shows what will happen next.

13. Seznam použité literatury

- (1) HÁSKOVÁ, J. a kol. autorů. *Československé bankovky, státopvky a mince 1919 – 1992*. 1. vyd. Praha: Lunarion, 1993. 128 s. ISBN 80-85774-05-4
- (2) HÁSKOVÁ, J. a kol. autorů. *Peníze v českých zemích do roku 1919*. 1. vyd. Praha: Nuga, 1996. 158 s. ISBN 80-85903-04-0
- (3) HRDÁ, A. a kol. autorů. *Bankovky a mince České národní banky v letech 1993 - 1994*. 1. vyd. Praha: Česká národní banka: Nuga, 1994. 110 s. ISBN 80-85903-00-8
- (4) MEJSTRÍK, M. a kol. autorů. *Základní principy bankovníctví*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2008. 627 s. ISBN 978-80-246-1500-4
- (5) NOVOTNÝ, V. *Mince Československa 1918 - 1992, České republiky a Slovenské republiky 1993 - 2010*. 15. vyd. Hodonín: Vlastislav Novotný, 2009. 231 s. ISBN 978-80-86543-21-5
- (6) PETRÁŇ, Z., RADOMĚRSKÝ, P. *Ilustrovaná encyklopedie české, moravské a slezské numismatiky*. 2. vyd. Praha: Libri, 2006. 310 s. ISBN 80-7277-319-4
- (7) REVENDA, Z. *Centrální bankovníctví*. 2. vyd. Praha: Management Press, 2001. 782 s. ISBN 80-7261-051-1
- (8) SURGA, L., PEKÁREK, J. *České bankovky a mince 1993 – 1998*. 1. vyd. Pacov: Nuga, 1998. 170 s. ISBN 80-85903-09-1
- (9) *Mince & bankovky: časopis o mincích, medailích a papírových platidlech*. Praha: Jiří Doležal. ISSN 1214-6757
- (10) Zákon č.6/1993 Sb., O České národní bance

Elektronické zdroje:

- (11) [online], 2009, <<http://www.cnb.cz>>, citováno dne 1. 12. 2009
- (12) [online], 2009, <<http://www.numismatici.cz>>, citováno dne 2. 12. 2009

14. Seznam tabulek, obrázků a grafů

Tabulka 1: Náklad mincí ČR.....	22
Tabulka 2: Struktura peněz v oběhu ke dni 31. 12. 2009.....	47
Obrázek 1: 10 haléřů	23
Obrázek 2: 20 haléřů	23
Obrázek 3: 50 haléřů	25
Obrázek 4: 1 Kč.....	26
Obrázek 5: 2 Kč.....	26
Obrázek 6: 5 Kč.....	27
Obrázek 7: 10 Kč.....	28
Obrázek 8: 10 Kč – vzor 2000	28
Obrázek 9: 20 Kč.....	29
Obrázek 10: 20 Kč – vzor 2000	30
Obrázek 11: 50 Kč.....	31
Obrázek 12: Zlatá mince 10 000 Kč, s motivem Nové město pražské	33
Obrázek 13: Rozdíl rubových stran bankovek – bez loga a s logem	35
Obrázek 14: 200 Kč vzor 1993	35
Obrázek 15: 1 000 Kč vzor 1993	36
Obrázek 16: 100 Kč vzor 1993	37
Obrázek 17: 500 Kč vzor 1993	38
Obrázek 18: 50 Kč vzor 1993	39
Obrázek 19: 5 000 Kč vzor 1993	40
Obrázek 20: 20 Kč vzor 1994	41
Obrázek 21: 2 000 Kč vzor 1996	43
Graf 1: Vývoj bankovek a mincí v hodnotě 20 Kč v oběhu od jejich počátku ke konci roku 2007.....	42
Graf 2: Vývoj výše oběživa.....	46
Graf 3: Procentuální podíl bankovek ČR v oběhu v množství Kč a v kusech	48

15. Seznam příloh

- Příloha 1 Československé bankovky (státovky) a mince
- Příloha 2 Organizace přípravy a realizace měnové odluky
- Příloha 3 Plán emise pamětních stříbrných mincí v letech 2011 – 2015
- Příloha 4 Plán emise pamětních zlatých mincí v letech 2011 - 2015

Příloha 1 – Československé bankovky (státovky) a mince

- 20 korun Rakousko – Uhersko s 20-ti haléřovým kolkem Československa, 1919

Zdroj: Hásková a kol., 1993

- 10 haléřů, Československo 1922 a 50 haléřů, Československo 1921 (autor O. Španiel)

Zdroj: Novotný, 2009

- 100 korun československých, 1920 (autor motivu A. Mucha)

Zdroj: Hásková a kol., 1993

- 1000 korun československých, 1934 (autor Max Švabinský)

Zdroj: Hásková a kol., 1993

- 100 korun, 1940 (Protektorát Čechy a Morava)

Zdroj: Hásková a kol., 1993

- 1000 korun, 1942 (Protektorát Čechy a Morava)

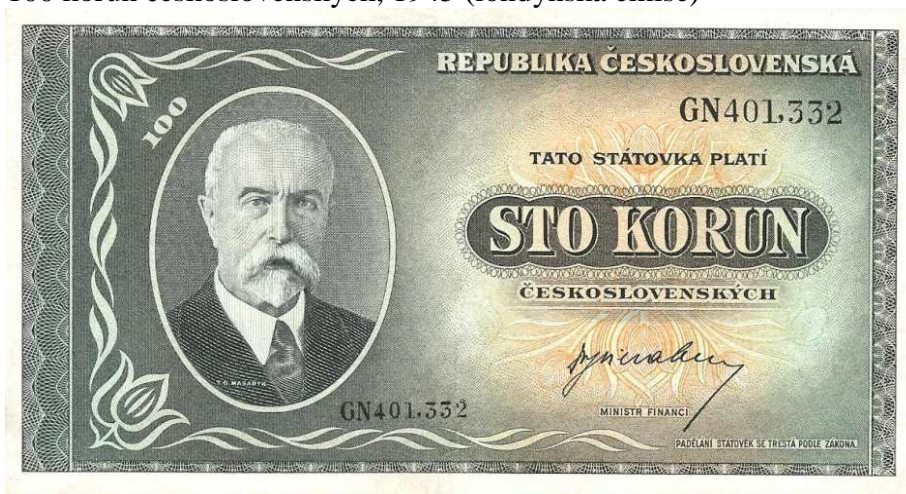
Zdroj: Hásková a kol., 1993

- 20 haléřů a 1 koruna (Protektorát Čechy a Morava)

Zdroj: Novotný, 2009

- 100 korun československých, 1945 (londýnská emise)

Zdroj: Hásková a kol., 1993

- 100 korun – Šestisté výročí založení University Karlovi, 1948 (pamětní stříbrná mince)

Zdroj: Novotný, 2009

- 100 korun československých, 1961

Zdroj: Hásková a kol., 1993

- 1 haléř československý, 1953 (ČSR), 1962 (ČSSR), 1992 (ČSFR)

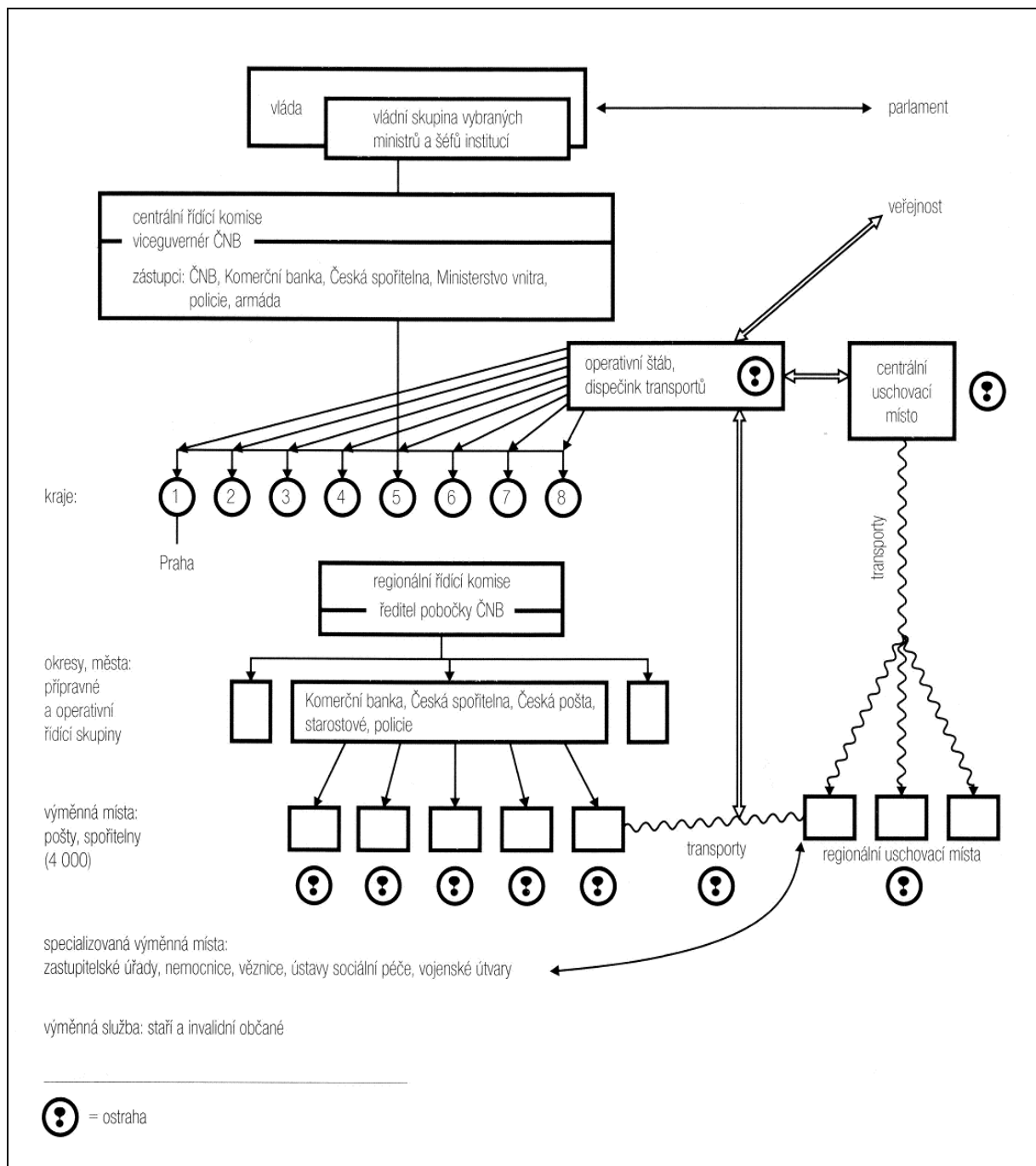
Zdroj: Novotný, 2009

- Zlatý dvoudukát, 1937

Zdroj: Novotný, 2009

Příloha 2 – Organizace přípravy a realizace měnové odluky

Zdroj: Hrdá a kol., 1994

Příloha 3 - Plán emise pamětních stříbrných mincí v letech 2011 – 2015

200 Kč

Rok	Datum	Výročí	Název	Datum emise
2011	24. 4.	200	Zahájení výuky na pražské konzervatoři	30.3.2011
	13.5.	100	První veřejný let Jana Kašpara	27.4.2011
	bez	500	* Jiří Melantrich z Aventina	15.6.2011
	6.11.	400	+ Petr Vok z Rožmberka	19.10.2011
2012	20.1.	400	+ Rudolf II.	11.1.2012
	27.2.	150	Založení Sokola	22.2.2012
	bez	100	Založení Junáka	11.4.2012
	25.7.	100	* Kamil Lhoták	20.6.2012
	22.11.	100	Postaven Obecní dům v Praze	7.11.2012
2013	25.4.	250	* Alois Klar	10.4.2013
	bez	750	Založení kláštera Zlatá koruna	19.6.2013
	25.9.	100	* Josef Bican	11.9.2013
	27.10.	100	* Otto Wichterle	23.10.2013
2014	28.3.	100	* Bohumil Hrabal	26.3.2014
	bez	450	* Kryštof Harant z Polžic a Bezdružic	11.6.2014
	12.8.	100	Založení československých legií	6.8.2014
	17.9.	100	* Tomáš Baťa ml.	3.9.2014
2015	10.3.	750	Založení Českých Budějovic jako královského města	4.3.2015
	bez	100	Bedřich Hrozný rozluštil chetitštinu	3.6.2015
	7.9.	200	* Jan Perner	5.9.2015
	24.9.	200	Josef Božek předvedl parovůz	19.9.2015

Termíny emisí jsou orientační a mohou být dle potřeby změněny.

Technické parametry mincí

Hodnota v Kč	Hmotnost v g	Složení mincovního kovu v dílech		Průměr v mm
200	13	Ag 925	Cu 75	31

500 Kč

Rok	Datum	Výročí	Název	Datum emise
2011	7.11.	200	* Karel Jaromír Erben	2.11.2011
2012	24.2.	100	* Jiří Trnka	1.2.2012
2013	14.6.	100	* Beno Blachut	5.6.2013
2014	24.9.	100	* Jiří Kolář	24.9.2014
2015	26.10.	250	* Václav Thám	21.10.2015

Termíny emisí jsou orientační a mohou být dle potřeby změněny.

Technické parametry mincí

Hodnota v Kč	Hmotnost v g	Složení mincovního kovu v dílech		Průměr v mm
500	25	Ag 925	Cu 75	40

Zdroj: ČNB

Příloha 4 - Plán emise pamětních zlatých mincí v letech 2011 - 2015

5 000 Kč - Tematické zaměření - "Mosty České republiky"

Rok	Nominál	Název	Datum emise
2011	5 000 Kč	Gotický most v Písku	květen
2011	5 000 Kč	Renesanční most ve Střibře	říjen
2012	5 000 Kč	Barokní most v Náměšti nad Oslavou	květen
2012	5 000 Kč	Negrelliho viadukt v Praze	říjen
2013	5 000 Kč	Dřevěný most v Lenoře	květen
2013	5 000 Kč	Železniční most v Žampachu	říjen
2014	5 000 Kč	Jizerský viadukt na trati Tanvald-Harrachov	květen
2014	5 000 Kč	Železobetonový most v Karviné-Darkově	říjen
2015	5 000 Kč	Žďákovský obloukový most	květen
2015	5 000 Kč	Mariánský most v Ústí nad Labem	říjen

Termíny emisí jsou orientační a mohou být dle potřeby změněny.

Technické parametry mincí

Hodnota v Kč	Hmotnost v g	Složení mincovního kovu	Průměr v mm
5 000	15,55	Au 999,9	28

10 000 Kč - Mimořádné ražby zlatých mincí

Rok	Datum	Výročí	Název	Datum emise
2012	26.9.	800	Zlatá bula sicilská	12.9.2012
2015	6.7.	600	Jan Hus	24.6.2015

Termíny emisí jsou orientační a mohou být dle potřeby změněny.

Technické parametry mincí

Hodnota v Kč	Hmotnost v g	Složení mincovního kovu	Průměr v mm
10 000	31,107	Au 999,9	34

Zdroj: ČNB